

Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség középtávú stratégiai cselekvési program

Módszertani és gyakorlati szakmai anyag a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség egységes fejlesztési stratégiájának kialakítása érdekében.

„A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósul meg.”

Szerzők: Bendi Lajos műemlékvédelmi és projektfejlesztési szakértő, Molnár Hajnalka, okl. környezetgazdálkodási agrármérnök, Stadler Klára településfejlesztési szakértő
Lektor: Vizi István György

Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség középtávú stratégiai cselekvési program

A Velencei-tó Térsége,
Váli-völgy,
Vértes Térség
egységes fejlesztési
stratégiájának
kialakítása
érdekében.
2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósul meg.

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület 2013 május
2481 Velence, Balatoni út 65., www.velenceitoleader.eu

VELENCEI-TÓ
TÉRSÉGFEJLESZTŐ EGYESÜLET

Alcsútdoboz-Baracska-Bokod-Bodmér-Csákbény-Csákvár-Csókakő-Felcsút-Gánt-Gárdony-
Gyúró-Kajászó-Kápolnásnyék-Lovasberény-Martonvásár-Mór-Nadap-Oroszlány-Pákozdi-
Pátka-Pázmánd-Pusztavám-Sukoró-Szár-Szárliget-Tabajd-Tordas-Vál-Várgesztes-Velence-
Vereb-Vértesacsca-Vértesboglár-Vértessomló-Zámoly-Zichyújfalu

Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség középtávú stratégiai cselekvési program

Módszertani és gyakorlati szakmai anyag a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térség egységes fejlesztési stratégiájának kialakítása érdekében.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
2. Helyzetelemzés	6
2.1. Természeti és épített környezeti erőforrások	7
2.2. Infrastrukturális erőforrások	14
2.2.1. Települési infrastruktúra	14
2.2.2. Közlekedési infrastruktúra	16
2.2.3. A turisztikai szolgáltatások infrastruktúrája.....	17
2.3. Társadalmi helyzetkép, emberi, szakmai, közösségi erőforrások.....	21
2.4. Gazdasági jellemzők	22
2.5. Kulturális jellemzők	25
2.6. Helyi termékek.....	26
2.7. Általános problémák és hiányosságok összegzése	27
2.8 A térség SWOT elemzése	30
2.9 A térség problémafája.....	32
2.10 A térség célfája	33
3. Következtetések, javaslatok: a térség fejlesztésének legfontosabb beavatkozási területei – Prioritások	35
3.1. Települési infrastruktúra	35
3.2. Települések közötti közlekedési infrastruktúra	36
3.3. Élményt nyújtó közlekedési módok fejlesztése (kerékpár, lovas, gyalogos,további öko eszközök)	36
3.4. Rekreációs infrastruktúra (sport, egészségmegőrzés, gyógyászat).....	37
3.5. Épített és természeti örökség bemutatása, a kulturális örökség védelme	38
3.6. Tematikus utak.....	39
3.7. Helyi termékek elterjesztése	40
3.8. Egységes turisztikai rendszer kialakítása.....	40
3.9. A térségi települések fejlesztéseinek összehangolása, közös fejlesztési stratégia kialakítása révén	41
4. Összefoglaló	42
5. Mellékletek	44
5.1. Értékleltár.....	44
5.2. Országos jelentőségű védett természeti területek (tájvédelmi és természetvédelmi területek) és helyi jelentőségű védett természeti területek és NATURA 2000 területek	84
5.3. Kérdőíves lekérdezés	93
5.4. Helyi termékek leltára.....	103
5.5. Megvalósult turisztikai fejlesztések.....	105
6. Felhasznált irodalom	106

1. Bevezetés

A Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanáccsal együttműködve szakmai tanulmányt készítését vállalta a Tanács területén elhelyezkedő településeken kialakítandó egységes fejlesztési irány meghatározása érdekében.

A Velencei-tó és Térsége, a Váli-völgy, és a Vértes érintett területe a magyarországi turizmus két legjelentősebb fogadóterülete között - azokat összekötő fővonal- a Budapest – Balaton tengely mellett fekszik. Azoktól azonban jelentősen eltérő és egyediségét jellemző karakterrel rendelkezik. A természeti és a táji értékeken, és az épített környezet minőségén, a helyi termékeken alapuló turisztikai adottsága, kapcsolódási pontjai, és bejárhatósága miatt önálló, egységes nemzetközi viszonylatban is akár ismertté tehető turisztikai célterületté tehető. Egyes területei már ma is a minőségi turizmust szolgálják. A térség - Székesfehérvár, Bicske, Oroszlány lakosságának legfontosabb rekreációs térsége, ami Budapest közelsége miatt a fővárosi lakosság számára is rendkívül vonzerővel bír. Ez a rekreációs térségi rendszer már kiterjesztett és tovább terjeszthető a fővárosra és annak D-i és DNy-i szuburbanizációjára (miközben maga is annak részét jelenti). A **Dunántúl szíve program**, amely egy ökológiailag fejlett, és turisztikailag vonzó térség létrehozására irányul, ezt a lehetőséget kívánja fejleszteni, kibontakoztatni.

A szakmai tanulmány célja—ezt a szervező erőt szem előtt tartva— a térségi cselekvési stratégia előkészítő munkarészének megalkotása, a VVVTF területén élők és az ide látogatók elégedettségének eléréséhez szükséges célok és lépések meghatározása. Jelen tanulmányban, a szakmai munka első ütemeként, az értékek és problémák feltárása, a szükséges fejlesztések megfogalmazása, az irányok kijelölése történik meg.

Jelen tanulmány társadalmi egyeztetését követően még ez évben (2013) elkészülő második ütemben a projektek, és azok nagyságrendjének meghatározása is megtörténik.

A dokumentumok legfontosabb célkitűzése, hogy szakmailag megalapozza az Európai Unió és hazai források tervezését a 2014-2020-as programozási időszakban, lehetőséget biztosítson a prioritások meghatározására.

A fejlesztési irányok meghatározásakor a következő alapelveket tartottuk szem előtt:

A térségben lévő települések fejlődése elképzelhetetlen a turizmus minőségi bővülése nélkül, ezért a fejlesztési elemeknek az idegenforgalom további erősítésére kell koncentrálniuk (a turizmussal szorosan nem összefüggő, de szükséges fejlesztések fedezetét is a turizmus bővítése révén bővülő helyi bevételek teremthetik meg, ezt igazolja, hogy a turizmus, mint a térség stratégiai szervezőereje a kérdőíves lekérdezés alapján a válaszadók legfontosabb prioritása);

A fejlesztések speciális célja, hogy sajátos környezet tudatosságra épülő magterület jöjjön létre, és ez által a terület speciális ökoturisztikai térséggé lépjen elő.

A Velencei-tó, Váli-völgy és a Vértes települései a belföldi és nemzetközi turisztikai versenyben akkor lehetnek eredményesek, ha együtt, komplex turisztikai terméként sikeressé válnak;

A térség kihasználható koherens erősségének tekintjük, hogy a megközelíthetősége, bejárhatósága, közelsége az alternatív közlekedési módokra is alapozva egymáshoz kapcsolhatja a speciális attrakció kínálatokat, csomagokat.

A fejlesztések kapcsolódjanak a megvalósult, vagy napjainkban megvalósuló projektekhez (VVSI, Velencei-tó kerékpárút, Majk Kamalduli Remeteség, stb.)

A tanulmány a térség napjainkra elkészült fejlesztési dokumentumait, értékleltárait integrálva, azok probléma- és célmeghatározását figyelembe véve készült. Jelentős

kiegészítő információt adott a széleskörű kérdőíves lekerdezés. A tanulmány készítés során felhasználtuk az Interneten elérhető nyilvános adatokat és több személyes helyszíni bejárást is lefolytattunk.

A Velencei-tó és térsége, Váli-völgy Vértés Fejlesztési Tanács működési területe

1. ábra: A Velencei-tó és térsége, Váli-völgy Vértés Fejlesztési Tanács települései

Alcsútdoboz-Baracska-Bokod-Bodmér-Csákberény-Csákvár-Csókakő-Felcsút-Gánt-Gárdony-Gyúró-Kajászó-Kápolnásnyék-Lovasberény-Martonvásár-Mór-Nadap-Oroszlány-Pákozd-Pátka-Pázmánd-Pusztavám-Sukoró-Szár-Szárliget-Tabajd-Tordas-Vál-Várgesztes-Velence-Vereb-Vértésacska-Vértésboglár-Vértessomló-Zámoly-Zichyújfalu

2. Helyzetelemzés

A 1117/2005. (XII. 14.) Kormányhatározat szerint a Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzet

Az önálló térségi fejlesztési tanács működési területe a Velencei-tó és térsége, Váli völgy, Vértes turisztikai adottságok alapján lehatárolt, változatos **turisztikai desztináció**, amelynek két végpontja országos térszerkezeti vonalakhoz kapcsolódik (M1, M7, Budapest–Bécs, Budapest–Zágráb vasútvonalak). Ezek a térszerkezeti vonalak a Transzeurópai Közlekedési Hálózathoz (TEN-T) kapcsolódó páneurópai V. számú közlekedési folyosójának IV és V/b folyosóíhoz kapcsolódnak. A térség területének jelentős része a budapesti agglomeráció vonzáskörzetéhez tartozik, így a fővárosi lakosság kiköltözésének egyik színhelye. Egyes területei már ma is a minőségi turizmust szolgálják és további fejlesztésével sajátos ökoturisztikai térséggé léphet elő. Ezt a természetközeli indítást erősíti, hogy itt található az ország első natúrparkja, a Vértesi Natúrpark.

A Tanács működési területén 36 település található, ebből 5 városi jogú. (Gárdony, Martonvásár, Mór, Oroszlány, Velence). A térségben összesen 108.660 fő él.

A Tanács működési területe több járás településeit foglalja magába.

2. ábra: A fejlesztési Tanács területét érintő és határos járásk

A Velencei-tó környékének valamikori fő gazdasági erejét adó idegenforgalom volumene az elmúlt években jelentősen visszaesett az ebből származó bevételekkel együtt. Ezt a tendenciát mérséklő és megállító a minőségi turizmus fejlesztése. Továbbá a helyi szolgáltatások körének kiszélesítése szükséges, ami további munkahelyeket teremthet, a meglévő munkahelyek megtartását erősítheti. A meglévő feldolgozóipar a helyi termékek előállításával ehhez a tervhez szignifikánsan kapcsolódhat.

A Váli-völgy területén az agrár- és szolgáltatási ágazat a jellemző. Ez a tevékenység jelentős idegenforgalmi potenciált képvisel. A feldolgozóipar volumene folyamatosan növekszik.

Mór térségében kiemelkedően jelentős az ipar szerepe, a mezőgazdaság szerepe marginális. Jelentős az idegenforgalmi tevékenység, mely az elmúlt években dinamikusan fejlődött, ezzel növekedett a szolgáltatási tevékenység gazdasági hatása.

Oroszlány térségében a korábbi elavult ipart mára az innováció következtében felváltották a magas termelői kultúrával rendelkező beszállítói tevékenységek, nő a foglalkoztatottság. A ma még jelentős infrastrukturális hiányokat mutató idegenforgalom a térség további kitérési pontja lehet.

A térség joggal nevezhető Budapest közeli és távoli agglomerációjának is. Fontos szempont ebben az esetben, hogy a térségi települések az alvótelepülési funkción túl más szereppel is rendelkezzenek (pl. turisztikai, beszállítói vállalkozások, egészséges élelmiszerellátás, szabadidős szolgáltatások stb.), önálló foglalkoztatási lehetőségekkel, helyi gazdaságfejlesztéssel. Ez annál is inkább fontos, mert a lakossági és turisztikai szolgáltatások csak lakossági igényre építve tudnak teljeskörűen üzemelni, és fennmaradni. A helyi lakosság igényeinek a kiszolgálása jelentős mértékben képes a szezonálisból fakadó kilengések tompításában. Bizonyos szolgáltatási tevékenységek pedig csak a helyi lakosság keresletfelvételével tudnak csak életképesek maradni.

2.1. Természeti és épített környezeti erőforrások

A térség 36 település közigazgatási területét foglalja magában, megközelítően Fejér megye északkeleti egyötödét, északon Komárom-Esztergom megye déli sávját. A térség mind természeti, mind pedig épített környezeti szempontból is hazánk egyik legváltozatosabb része. A térség településein 134 műemlékvédelem alatt álló épület áll. A megfelelően felújított és látogatható emlékek mellett jelentős számú az elhanyagolt, rossz funkcióval terhelt, melyek felújítása és több esetben funkcióváltása szolgálná a helyi idegenforgalom erősítését.

Kedvezőek a mezőgazdasági, a gyümölcsstermesztés, a tájgazdálkodás, a biogazdálkodás, és a vízi, valamint szárazföldi turizmus feltételei. A térség hazánk egyik legsokoldalúbb turisztikai fogadóterületeként értékelhető, hiszen nemcsak természeti szépségei, változatossága, hanem a településeinek különleges épített környezete is jellemzi, melyek hasznosítása ma még lehetőségeihez képest alacsony.

Természeti erőforrások

A térséget földrajzilag 3 jellemző terület alkotja, melyek a turizmus szempontjából is meghatározóak.

Táji, természeti értékek a Velencei-tó körül

A turisztikai potenciál szempontjából leginkább meghatározó, de ma még alvó Velencei-tó Európa egyik legmelegebb édes vizű tava. A víz hőmérséklete hosszú kánikula esetén elérheti akár a 26-28 °C-ot is. A tó területe 26 km², amelynek 1/3-át nádas borítja. A Velencei-tó ásványi anyagokban (nátrium és magnézium) gazdag, ezért vize a kimerült szervezetet felüdíti. A tó turisztikai értelemben vett felépítése kissé hasonlatos a Balatonhoz, hiszen itt is a déli part sekély vizű strandjai a kisgyermekek számára biztonságos és élményben gazdag strandolási lehetőséget kínálnak. Ezzel szemben az északi part kevésbé beépített, természetközeli állapotú területei kevésbé a fürdőkultúra színhelyei, mint inkább a túrázni vágyók és természetkedvelők paradicsoma. Jelentős a terület termásvíz (minősített gyógyvíz) készlete.

Országos jelentőségű védett természeti területek: Pákozdi Ingókövek Természetvédelmi Terület (érintett település: Pákoz), Velencei-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület (érintett település: Pákoz), Dinnyés-Fertő Természetvédelmi Terület (érintett települések: Dinnyés, Gárdony, Pákoz, Seregélyes, Székesfehérvár).

A térség állat- és növényvilága kiemelkedő gazdagságú. Különleges érték a Velencei-tó nyugati öblében, 420 hektár területen elhelyezkedő Velencei Madárrezervátum Természetvédelmi Terület (165/ 1958. OTT), amely a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz tartozik). A rezervátum a nemzetközi jelentőségű vadzajok jegyzékében is szerepel, számos érdeklődő természetkedvelő keresi fel évente. A térség számos védett állat- és növényfajának is élőhelyet adó úszólápok is kiemelkedő jelentőségűek. A Velencei-tóban ismét megtalálható, a különösen védett hagyma burok orchidea. Botanikai szempontból még érdekessége a környéknek a mocsári kosbor, mely elsősorban a Dinnyési Fertő területén található meg. A Velencei-tó környéki változatos növényzet táplálékot, búvóhelyet és egyben költő helyet is jelent az itt élő fajok számára. A már korábban említett madárrezervátumhoz tartozik, de ugyanakkor mégis külön álló egységet képez a Dinnyési Fertő Természetvédelmi Terület, mely 545 hektáron helyezkedik el. A két védett terület összesen 33-35 fészkelő madár fajjal és közel 300 "idelátogató és itt vendégeskedő" madárfajjal büszkélkedhet.

A térség természeti és táji értékei nem merülnek ki csupán a Velencei-tóban, hiszen a települések életéhez ugyanúgy hozzá tartozik a Velencei-hegység is mind geológiai, mint turisztikai szempontból. Geológiai jelentősége abban rejlik, hogy Magyarországon egyedül itt bukkan felszínre nagy tömegben a mélységi magmás eredetű gránit, mely hazánk legidősebb kőzete. Számatalan forrás, barlang és különböző, érdekes formájú gránit sziklát csodálhat meg az erre járó, melyek a Pákozdi ingókövek Természetvédelmi Terület (592/ 1951 OTT) kezelése alá tartoznak. Ebben a sokáig mozdulatlanak vélt kőzetben helyezték el a híres nadapi szintezési alappontot (az Osztrák-Magyar Monarchia 7 ún. főalappontja közül az egyetlen, amely a mai Magyarország területére esik) – máig jelentős turisztikai látványosság. Turisztikailag a hegység azonban nemcsak a geológia iránt fogékonny embereknek nyújt látnivalót egyedi kőzetei és kőzetformái (pl. ingókövek) által, hanem a szépséget és a túrázást kedvelőknek is, hiszen páratlan látvány tárul a térség magasabb pontjairól nemcsak a Velencei-tóra, hanem a környező más tájegységekre is. Pákozdon az arborétumot tekintheti meg az érdeklődő, ahol 250 fafajtaival, cserjékkel, lágyszárú növényekkel találkozhat. Az itt található tanösvényen megismerhető a tó páratlan növényvilága.

Táji, természeti értékek a Vértesben

A Vértes szűken vett területe – a Dunántúli-középhegység része – a Bakony és a Gerecse között terül el a Velencei-hegység szomszédságában. Területének nagyobbik része Fejér, kisebbik része Komárom-Esztergom megyére esik. A földtani értékek közül az alapkőzetet jelentő dolomit változatos felszíni formái, a kopár gerinc élek, sziklás tetők, különböző sziklaalakzatok, köves lejtők, szurdokvölgyek, és több, mint 70 barlang emelendő ki. A hegység rendkívül változatos morfológiai képe biztosította a lehetőséget az itt található számos, mikroklimatikus igényeikben egymástól jelentős mértékben eltérő növénytakarulás kialakulásához, fennmaradásához. A mediterrán jellegű déli lejtők (Csákvár-Csákbény közötti kopárok), az alhavasi magashegységi ritkaságokat őrző szurdokvölgyek (Fáni-völgy) mellett atlanti klímahatás (Pátrácos) is érvényesül a térségben. Ennek megfelelően gazdag és változatos a növényvilág. Ezeket az értékeket egészítik ki a hegység lábánál található védett területsztruktúrák, melyek feladata a Zámolyi-medencére valamikor jellemző láprétek, kaszálórétek maradványainak, valamint a lösznövényzet reliktumainak megőrzése. A hegység faunájából elsősorban a madárvilágot kell kiemelni. A tájvédelmi körzet területén fészkelő madárfajok száma meghaladja a 90-et. Különösen értékes az itt fészkelő ragadozó madárállomány. Az alsóbbrendűállatok között is találhatunk több értékes fajt, ilyen a hazánkból csak Csákvár mellől ismert öves szkolopendra szigetszerű előfordulása. A Vértes, mint tájegység 300–400 m magas hegységet és az azt körülvevő pusztákat, réteket foglal magába. A síkság és a hegység találkozásában rendkívül változatos domborzati viszonyok és klímahatások eredményeként ritka, gazdag élővilág figyelhető meg. A Vértes Natúrpark 13 település területét érinti. A natúrpark északi kapuja Oroszlány -Majk, a déli Csákvár. Az ország első natúrparkját 2005-ben hozták létre az érdekeltek. A natúrpark természeti és kulturális kincseit is megtekinthetik az érdeklődők a Vértesi Múzeumban. A Vértes Natúrparkba látogatók az évszaktól függően kirándulhatnak a környéken: megtekinthetik a Csákvarsai rétet, a Báraczházy barlangot, az Esterházy-kastélyi parkját. Szakvezetéssel bejárhatják a környék tanösvényeit is. A park legjellemzőbb területe a Vértes Tájvédelmi Körzet (érintett települések: Bodmér, Csákvár, Csókakő, Gánt, Mór, Pusztavám, Szár, Vértesboglár), területe: 13569 ha, ebből fokozottan védett terület: 1255 ha, a hegység legjellemzőbb természeti értékeit foglalja magába.

A tájvédelmi körzet fokozottan védett területei közül a megyében helyezkedik el a Haraszt-hegyi, a Csákvarsai, a Pátrácosi, valamint a Fáni-völgyi fokozottan védett terület. Csákbény község területén két erdőrezervátum helyezkedik el (a Meszes-völgyi és a Juhdöglő-völgyi). A tájvédelmi körzet bővítésére a tájegység egységes kezelése, fenntartása és fejlesztése érdekében tett javaslatot a Velencei-tó - Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve (VÁTI, 1999. dec.). A tervezett bővítés az Észak-Vértes területén (Gánt, Szár, Szárliget, Tatabánya, Vértesomló, Várgesztes) által védetté nyilvánított, összesen 6500 ha helyi jelentőségű természetvédelmi területre terjed ki. A Duna-Ipoly Nemzeti Park a tájvédelmi körzet bővítési területeként tervezi a csákvári Csákvarsai-réthez kapcsolódó, botanikailag annak folytatásának tekinthet csákvári repülőter környezetének védelem alá helyezését is.

A pusztavámi szénbányászat és a gánti bauxitbányászat után hátramaradt tájsebek (felszíni bányaudvarok, meddőhányók), valamint a ma is működő bányák (Gánt) csúfítják a hegységet. Rekultiválásuk tájépítészeti és természetvédelmi szempontból egyaránt sürgős feladat. Új bánya nyitása a védett területen nem engedhető meg. A mezőgazdasági tevékenység a TK területén kismértékű, területük zömében gyeppüvelési ágú. A hagyományosan borvidéki területeken a terv a szőlőterületek növelésének, támogatásának szükségességét emeli ki, szem előtt tartva a természetvédelem érdekeit, az ökológiai szempontok érvényesítését is.

Táji, természeti értékek a Váli-völgyben

A Váli-völgy Budapesttől 40 km-re helyezkedik el, kedvelt célpontja azoknak, akik Budapest környékén pihenő, kirándulóhelyet keresnek.

A Mezőföld északkeleti része a terület, melynek közepén fut délkeleti irányba a Váli víz völgye. A földtörténet korai időszakban itt haladt a Duna egyik ága. A táj legmagasabb pontja a Vál határában fekvő Tekertület hegy (246 m), valamint a tőle nem messze emelkedő Csúcsos hegy, illetve Csaplári erdő. A Gerecsében eredő Váli-víz a Vértes keleti részén gyűjti a vidék forrászeit ÉNY-DK irányú törésvonal mentén, egyesülve a Szent-László patakkal Adonynál ömlik a Dunába. A mai Váli-völgy vize a Vértes és a Gerecse aljából több forrásból ered. A Váli-víz teraszos völgyben folyik. A negyedkorban véglegesen kialakult mederfenéken vékony iszapos, löszös, homokos és kavicsos üledék halmozódott fel, ez alkotja a jelenlegi völgyfelszínt. A felszíni-domborzati viszonyok az éghajlat szempontjából egységesnek mondhatók, a legalacsonyabb 100 m, a legmagasabb 240 m a tengerszint felett. A dombság évi középhőmérséklete 10,5 °C a laposokon, míg 200 m-nél magasabb térszinteken 10 °C. A vidék hőmérsékleti viszonyait az alföldi hatásra utaló kontinentális jelleg mellett főleg a völgy északnyugati nyitottsága határozza meg. A napsütés órák száma szempontjából a Mezőföld a Dunántúl legkedvezőbb helyzetű tája, országos összehasonlításban mindjárt a Duna- Tisza köze után következik. Az évi napsütéses órák száma 2000 körül van. Érdekes tény, hogy a szeptember napsütésesebb az áprilisnál és október a márciusnál. Legnagyobb területe a völgyekkel, vízfolyásokkal szabdalta hullámos teraszvidék, az északnyugati rész dombos hegylábi felszín. A területen régóta magas színvonalú mezőgazdasági termelés, a szántóföldi művelés jellemző. A vízfolyások mentén jelentős a jó minőségű gyepterület. Az erdőszűcsesség nem jellemző.

Országos jelentőségű természetvédelmi területek: Alcsúti Arborétum Természetvédelmi Terület (érintett település: Alcsútdoboz), területe: 40 ha, Martonvásári Kastély-park Természetvédelmi Terület (érintett település: Martonvásár) Területe: 70 ha.

Az Alcsúti Arborétum Magyarország egyik legkorábbi tájképi kertje. 1820-as telepítése József nádor nevéhez fűződik. A park, növényritkaságok egész sorát rejtő arborétumnak ad helyet, s a természet után vágyakozóknak nyújt kellemes kikapcsolódást. József nádor klasszicista kastélya a háború után elpusztult, mára csak a timpanonos főhomlokzat maradt meg. Az Alcsúti Arborétum TT növényzete 540 fajból álló fás növénygyűjtemény. A legszebb és legidősebb példányai között platánok, törökogyorók, tulipánok, vasfák, vérbükkök, mocsárciprusok, jegenyefenyők, és japánakácok találhatók, de értékes a hárs-, juhar-, tölgy- és gesztenye-fajok gyűjteménye is. Egyedülálló értéket képvisel a 24 törzset nevelő óriástuja, a zuhatagos bükk, a héttörzsű törökogyoró, a közeli Csaplári erdő Magyarország legidősebb, 170 éves libanoni cédrusa és az etyeki utat szegélyező, vele egyidős platánsor.

A Martonvásári Kastély-park területét az 1800-as évek elején a tájképi kitalálás elvei szerint létesítették. Az erdei növényzetet meghagyták, a meglévő természeti adottságokat (Szent László-patak, tó, stb.) felhasználták. 1870 körül a parkot átépítették, növényanyagát exóta növényekkel egészítették ki. Kertművészeti értékét, különlegességét az adja, hogy lomblevelű növényekkel formálták, nem az akkoriban divatos örökzöldekkel. A Brunszvik Antal által 1773-75 között épített barokk kastély és kápolna, valamint az azokat körülvevő park kultúrtörténeti és kertépítészeti emlékünknél, ahol Beethoven is rendszeresen megfordult.

A két történeti kert állapota kielégítő, látogatottságuk megoldott, a lehetőségekhez képest megfelelően kezeltek. Az arborétum nagyobb volumenű rehabilitációja a jövő elengedhetetlen feladata.

A Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértes, területe a fent részletezettek túl gazdag helyi védettségű természetvédelmi területekben egyéb táji értékekben. A táji értékek közé egyaránt tartoznak a fentebb nem részletezett kultúrtörténeti emlékek, a hagyományos tájhasználat, tájszerkezet, tájkarakter és a kedvező tájképi adottságok – a fejezet során a fenti adottságok mindegyikét érintjük. A hagyományos tájszerkezet, gazdálkodás nyomai a térség településein még részben megtalálhatóak. Ezek közé tartoznak a szőlészethez, borászathoz fűződő hagyományok (pl. szüreti mulatságok) helyszínei, tájjellegű szőlőművelés területei, a borút. A szőlőterületek tájszerkezeti, tájképi súlya egyes településeken továbbra is meghatározó (pl. Mór, Pázmánd). A kistérségen belül a biotermeléssel hasznosított, tájjellegű termékek előállítására szolgáló szántó/kertes területek az összes termőterületnek csak kis százalékát teszik ki. A Velencei-tóhoz, partjához kapcsolódó hagyományos tevékenység a nádgazdálkodás, amelyet ugyan már az 1950-es évektől gépesítve folytatnak, de a náddeponiák, nádszárító helyek látványa, tájszerkezeti szerepe továbbra is meghatározó. A gyepgazdálkodás, legeltetés korábban igen jellemző volt a térségben, jelenleg kisebb területeken folyik, például Csákrberény, Pákozd. Fontos megemlíteni a Dinnyési-Fertőn megtalálható szürke marha állományt, amelynek a természetvédelmi kezelésben is fontos szerepe van. Az eredeti tájkarakter megtartása a turizmus szempontjából létfontosságú feladatunk.

A Natura 2000 területek az európai jelentőségű természeti területek hálózatának az elnevezése. Európai jelentőségűnek tekintendők azok az élőhelyek és fajok, amelyek az EU területén ritkák, kipusztulással veszélyeztetettek, illetve jellemzőek Európa természeti képére. A Natura 2000 területek a térségben döntően a meglévő országos jelentőségű védett természeti területeket és magterületeket fedik le. A területen a Natura 2000 területek két csoportja, a természetmegőrzési és madárvédelmi területek is átfedésben állnak egymással.

A terület hazai viszonylatban az egyik leggazdagabb értékleltárral rendelkezik. A térségben egy országos jelentőségű tájvédelmi körzet, öt országos jelentőségű természetvédelmi terület, nagyszámú helyi jelentőségű természetvédelmi terület található. A Natura 2000 területek mintegy 21 települést érintenek. Az értéktípusok között egyaránt jelen van kultúrtörténeti érték, tájképi és településképi érték, botanikai érték, zoológiai érték, hidrológiai érték, földtani és felszínalaktani érték. Probléma, hogy a terület a táji-természeti értékek egy része nem teljesen feltárt, vagy becsült potenciális érték, illetve valamilyen tényező, folyamat veszélyezteti. Sajnálatos, hogy a helyi jelentőségű, sőt akár az országos jelentőségű értékek ismertsége az érintett településeken, helyi lakosság körében is kedvezőtlen képet mutat. A helyi természeti-táji értékek a turisztikai kínálatban alapvető fontosságúak, a térség turizmusát meghatározó szerepet kaphatnak, továbbá környezeti nevelési – tudatformálási programok potenciális helyszínei lehetnek. A térség turisztikai célú fejlesztése és a zömében ehhez kötődő infrastruktúra-fejlesztés is a természetvédelmi érdekek érvényesítésével végezhető.

Épített környezeti erőforrások¹

A térség építészeti emlékekben, és kulturális örökségben igen gazdag. A 36 településen 134 műemlékvédelem alatt álló épület, épített emlék áll. Az országosan nem védett, de helyi védelem alatti objektumokkal együtt a terület értékleltára igen gazdag, 630 elemből áll. A műemlékek száma jelentős Mór (36), valamint Sukorón (16 – itt főleg népi épületek állnak védelem alatt). Területi műemléki védelem alatt áll Mór történelmi

¹ A táji – természeti értékek összesítését a mellékletben táblázatos formában közöljük.

városközpontja (műemléki jelentőségű terület). A műemlékek nagyobb része egyházi jellegű (templom, kápolna, plébánia, rendház, kálvária, szentek szobrai), illetve népi építészeti emlék (falusi lakóházak szőlőhegyi présházak). A területre jellemzőek a vidéki barokk és klasszicista kastélyok-kúriák, mellettük igen értékes kertekkel, kastélyparkokkal, a középkori eredetű várak. A gazdaságtörténeti jellegű emlékeket a bányaművelés ipari emlékei, volt uradalmi magtárak, képviselik. A közelmúlt emlékeit őrzik Oroszlány az 50-es években épült sgafittós házai, ipari emlékei (felhagyott szénbánya).

A nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősülő műemlékekből, műemléki együttesekből, 6 található a területen. Ezek: 4 egykori főuri kastély és parkja (Alcsútdoboz, Csákvár, Lovasberény, Martonvásár), Majk kamalduli remeteség, Vértesszentkereszt, bencés apátság romjai.

Az alcsútdobozói kastély József nádor klasszicista kastélyára mára csak timpanonos főhomlokzata emlékeztet. A kastély Pollack Mihály tervei alapján épült, Magyarország egyik legnagyobb klasszicista kastélya volt, az angolparkot schönbrunni kertépítőmesterrel, Tost Károlyval tervezette. Az épület egykori szárnyához épített istállóból kialakított kápolna ma is áll, ezt 1880-ban Storno Ferenc tervei alapján neoromán stílusban alakították ki. A park pálmaházát Ybl Miklós tervei alapján építették fel, melynek már csak maradványai láthatók, valamint épségben megmaradtak a régi angolpark építményei, a Babaház, a Gloriette és a Medveház. A történeti kert jelentős része megmaradt, fontos idegenforgalmi célpont.

A csákvári Esterházy-kastély Fellner Jakab tervei szerint épült. Esterházy János kezdte építtetni 1760 és 1765 között. Először az udvarház készült el, a kastély építését 1778-ban kezdték el a fertői kastély mintájára, eredetileg barokk-rokoko stílusban. Később Götz Anton tervei szerint átalakították. Az 1810 és 1814 közötti földrengések miatt az épület felújításra szorult, és az átépítés után klasszicista stílusú lett, csak hátsó udvari homlokzata maradt eredeti formájában. A felújítási munkálatokat Charles Moreau tervei szerint végezték. A körülbelül 365 helyiséges kastélyban volt könyvtár, képtár, színházterem, kápolna vadászterem. A jelenlegi konyha és ebédlő eredetileg lovarda és istálló volt. A kastély előtt két vörös márvány díszkút látható, amiket egy-egy bronz álarc díszít. A kastély ma egészségügyi intézmény, történeti kertje részben megmaradt.

A lovasberényi Cziráky kastély legkorábbi része 15. század végén épült, amely ma a délnyugati épületrészek alatt található. Gróf Cziráky György 1763 – 1767 között bővítette az épületet, az építőmester a székesfehérvári Rieder János volt. Cziráky László további bővítéseket végzett az épületen, ekkor alakították ki az U alaprájú épület barokk díszudvarát is. A kastély mai képét 1804 – 1810 között gróf Cziráky Antal Mózes idején nyerte el, az építész ekkor már a Rieder János fia Rieder Jakab volt, aki klasszicista stílusban álmódta meg a kastélyt. Ekkor készült el a kastély körüli nagy kiterjedésű angol tájképi kert. Az udvari szárnyak és sarokpavilonok 1850 körül épültek, az akkori építész Ybl Miklós volt. A kastély ma üresen, igen rossz állapotban áll, a park állapota is aggasztó. A martonvásári Brunszvik-kastély korai része egy földszintes, barokk kúria volt. Brunszvik Ferenc az 1820-as években emeletet építtetett a kastélyra és klasszicista stílusban átépítette. Fia Brunszvik Géza neogót stílusban építtette át a kastélyt, 1872–1875 között. 1953-tól a Tudományos Akadémia vagyonkezelésében van. A háborús károk után pedig az 1970-es években Budai Aurél tervei szerint állították helyre. A kastélyban ma Beethoven emlékmúzeum működik.

A majki kamalduli remeteség építése 1733-ban kezdődött el Franz Anton Pilgram (1699-1761) tervei szerint. A munkálatokat az Esterházyak uradalmi építész, Fellner Jakab fejezte be. A cellaházak több, mint húsz éven át épültek. 1737-ben rendbe hozták a halastavat és elkészült a vendégfogadó. 1753-ban rakták le a templom alapkövét, belső

munkálatai azonban csak később, 1764-ben kezdődtek el. 1756-ra elkészült a remeteséget körülzáró fal. 1770-re nagyjából elkészült a remeteség, felépült a konvent épülete, a 17 cellaház és a templom is. A belső díszítéseket csak később, az 1770-es évek elején fejezték be. 1782-ben II. József feloszlatta a kamalduli rendet, a rendház berendezését kiárusították. A rend feloszlátása után a templomot is lebontották, csak tornya maradt meg. A sokáig elhanyagolt épületegyüttes visszakerült az adományozó gróf Esterházy család tulajdonába, gróf Esterházy Móric 1860 körül vadászkastély céljára átalakíttatta. Napjainkban az épületegyüttes felújítás alatt van.

A vértesszentkereszti bencés apátság romjait a Vértes erdejének sűrűje rejtja a Gerencsértől 2 km-re északra, Pusztavám község közelében, Oroszlány közigazgatási területén. Az Árpád-kor egyik legnagyobb hatalmú nemzetsége, a Csák nemzetség volt a sűrű erdőkkel borított, vadban gazdag Vértes térségének birtokosa. Először egy birtokadomány kapcsán fordul elő a kolostor neve (1146). A 12. század első felében épült legkorábbi bencés kolostort sánc és árok övezte. A 13. század elején a Csák nemzetség legtekintélyesebb tagja Ugrin, aki esztergomi érsek (1203). A család másik tagja Miklós pedig több megye ispánjaként II. András király hűséges embere volt. Ők lehettek azok, akik fölépítették az új és pompás, a Szent Kereszt tiszteletére szentelt templomot és kolostort, amelynek romfalai ma is magasán állnak. A templomtól északra épült föl a kolostor négyszöge. A fehér kváderköveket, a pompás faragványokat látva nem vitás, hogy a 13. század egyik legnagyszerűbb kolostora épült föl a Vértesben, amelyet bizonyára legalább egy tucatnyi szerzetes lakhatott. Amikor Tata vára török kézre került (1543), a szerzetesek elmenekültek, a kolostor gazdálanná vált. Az 1964-ben megkezdett régészeti munkák után az 1980-as években került sor állagmegóvásra-helyreállításra, ami évtizedekig tartott. A régészeti leletanyag válogatott darabjai, a legszebb faragott kövek a tatai Kuny Domokos Múzeum állandó kiállításán láthatók. Az Esterházy család tatai angolkertjében álló műromba az apátsági épületek 24 faragott részletét foglalták bele.

Nemzeti emlékhelyek

A nemzeti emlékhely új védelmi kategória, 2012-től szerepel az a kulturális örökség védelméről szóló törvényben. A területen nemzeti emlékhellyé nyilvánították Pákozdon a Mészeg-hegyi katonai emlékhelyet (Katonai Emlékpark Pákozdt /KEMPP/), amely eredetileg az 1848-as pákozdi csata emlékére létesült, majd később bővült és épült ki általánosabb katonai emlékhellyé. Az emlékpark részei: 1848-as Emlékek, Sorkatonaság Története Kiállítás, XX. századi háborúk emlékére, magyarok a békefenntartásban, Doni kápolna, 1956-os emlékpont.

A középkor váremlékei

Látogatásra alkalmas Csókakő és Várgesztes vára.

Várgesztes a vértesi várrendszer legnagyobb és legjelentősebb tagja volt. Első okleveles említések, 1332-ben is már királyi várként szerepelt. A belső vár szabályos téglalap alaprajzú, melynek külső falai nagyrészt a második emelet ablakkönyöklőinek magasságában állnak. A vár északi homlokzatán van a kapubejárata. Az 1960-ban megindult régészeti kutatás alapján végezték a helyreállítást. A helyreállított várban kőtár, étterem, turistaszálló működik.

Csókakő vára a község melletti 479 méter magas sziklára épült. A mai 81-es út korabeli elődje még a várhoz közelebb szelte át a térséget. A XIII. századi várláncolat fontos egysége volt Gesztes, Vitány és Oroszlánkő mellett. A vár sok tulajdonosa közül kiemelkedik a Csák nemzetség. Később a Rozgonyiak kapták meg majd 1534-ben Nádasdy

Tamás kezére került. 1543-1687-ig Csókakő török végvár lett, a török hódoltság ideje alatt csak hetekre, hónapokra sikerült magyar kézre visszajuttatni. A török kiűzése után romosodni kezdett, napjainkban részben felújították és kiemelt idegenforgalmi célpontként működik.

A Vértes romos várai Vitányvár és Gerencsérvár.

Helyi védettségű épített környezeti értékek

A települési önkormányzatoknak lehetőségük van helyi rendelettel védelem alá helyezni – a természeti értékekhez hasonlóan - épített környezeti értékeiket. A területen, leginkább Mór (42), Velencén (34) alakították ki ezt a védettségi kategóriát.

A természeti értékek mellett több kultúrtörténeti érték is található, külön említést érdemelő Vérteskozma védett faluképe.

A térség épített örökségi értékei a turisztikai kínálatban alapvető fontosságúak, a térség turizmusát akár meghatározó szerepet kaphatnak, egyes elemeiket összekötve tematikus utak részeivé válhatnak. A térség turisztikai célú fejlesztése és a zömében ehhez kötődő infrastruktúra-fejlesztés egyik fontos eleme ezen örökségi értékek helyreállítása, méltó használata.

Az épített környezeti értékek összesítését a mellékletben táblázatos formában közöljük.²

2.2. Infrastrukturális erőforrások

2.2.1. Települési infrastruktúra

A térség 36 településének infrastruktúrális ellátottsága jónak mondható, bár a különbségek kiegyenlítése még további jelentős feladat. A víz, gáz és villamos energia ellátás települési szinten 100%-os. Korábban komoly problémákat jelentett elsősorban a szennyvízkezelés kérdése, hiszen a Velencei-tó szennyezése óriási nehézségeket jelentett. Szerencsére mára már jelentős fejlődésen mentek keresztül az érintett települések, felgyorsultak a települések infrastruktúrális fejlesztései (szennyvízcsatornázás, vízvezető árkok építése, külterületi utak rendbetétele, stb.). Mára a Velencei-tó környéki 9 településből egyedül Zichyújfalun nem megoldott a szennyvízkezelés. A terület többi településén Lovasberényben nincs megfelelő szennyvízhálózat. Problémát jelent, hogy a csatornázott települések egy részén csak 70 % alatti a rákötések aránya. A szelektív hulladékgyűjtés, hulladékgazdálkodás és egyéb környezetvédelmet érintő intézkedések tekintetében is jónak mondható a térség állapota. A településeken a szemét- és hulladékgazdálkodás teljes mértékben megoldott. (A térségben a magyarországi közállapotokhoz hasonlóan komoly küzdelmet kell folytatni az illegális személtelhelyezéssel. Ez szintén a jövő egyik intézményesen megoldandó feladata.) A hulladékgazdálkodásnak kiemelkedően fontos hatása van a környezet állapotára, mivel nem megfelelő kezelés esetén mind a folyékony, mind pedig a szilárdhulladék jelentős terhelő forrás lehet. Az általános tájkép terhelt, az eldobált, engedély nélkül lerakott hulladék képe vendégtaszító és vendégriasztó. A térség települései a regionális hulladékgazdálkodási programhoz tartoznak. A hulladékgazdálkodási rendszer magában foglalja a műszaki védelemmel nem rendelkező környezetvédelmi vagy humánegészségügyi szempontból kockázatot jelentő hulladéklerakók rekultivációját. A rekultivációban érintett Fejér megyei települések: Csákberény, Felcsút, Gyúró, Mór,

² Az értéktár nem végleges, folyamatosan bővül a bekezdések alapján

Pázmánd, Vál (új lerakó), Velence, Vereb, Vértesacsba, Zichyújfalu.

A térség településein az egészségügyi ellátás megoldott a háziorvosi, gyermekorvosi szolgálat megfelelő. Sürgősségi esetben a megyeszékhelyek kórházai tudnak ellátást biztosítani. A alapfokú oktatás infrastruktúrája megfelelő. Mór, Oroszlányban és számos további településen a középfokú oktatás jó feltételekkel biztosított, illetve a megyeszékhelyek és Budapest közelsége ad kiegészítő lehetőséget. A térség közigazgatása megfelelő szervezettségű.

A térségben több idegenforgalommal, vendéglátással, kapcsolatos beruházás is megvalósult az elmúlt időszakban. A magántőke azonban a turizmus multiplikatív hatásainak érvényesüléséhez nem járult hozzá megfelelően. Szükséges a befektetőbarát feltételrendszer kialakítása a térség turizmusának fejlesztéséhez. Az önkormányzatok több pályázatot véghezvittek a településkép megújítása érdekében (Gárdony, Mór, Oroszlány). A települések egy részén, főleg a kisebb lélekszámú falvakban a forráshiány miatt a közterületek állapota rossz, a felszíni vízelvezetés hiányos és az utcaburkolatok jelentős felújításra szorulnak. A két nagyobb városban ipari parkok jöttek létre, ahol vállalkozóbarát környezetet hoztak létre.

A térség sportélete virágzó, Agárdon és Felcsúton színvonalas labdarúgó utánpótlásképzés folyik megfelelő infrastrukturális ellátottsággal. A kisebb településeken azonban hiányos a sport infrastruktúra. A Velencei-tó a vízi sportok olimpiai felkészülési területe, azonban az infrastruktúra itt is elavult, nem felel meg a XXI. századi elvárásoknak.

A térség tóparti településein lényeges infrastrukturális elemként vannak jelent a különböző hajó- és csónakkikötők. A magyarországi közforgalmú hajó kikötők listáján 5 velencei-tavi található, de még több van, amelyik nem közforgalmi célú. Mindegyik felújítást igényelne, hiszen sem műszaki színvonaluk sem a parti kiszolgálás minősége nem megfelelő. Az 1970-es évek állapota illúzióromboló a vízisportok keresleti piacán (látva a balatoni és adriai fejlesztéseket).

A Velencei-tó vízgyűjtő területe a Velencei-hegységre, a Vértes-hegység délkeleti lejtőjére, és a Mezőföld északi részére terjed ki, melynek nagysága mintegy 600 km². A tavat elsősorban a vízpótló tározókkal szabályozott Császár-víz táplálja, a fölösleges vizeket a Dinyés - Kajtor - csatorna vezeti le egy zsilip segítségével. Ez technológiailag igen elavult, a hatékonyabb működése érdekében - mely az egyre gyakrabban előforduló extrém időjárási viszonyok hatására még inkább szükségessé válik - fejlesztésére, felújításra szorulna. A Császár-vízen két tározó létesült, amelyek elsősorban a Velencei-tó vízpótlásának biztosítására épültek meg. A Zámolyi-tározó, 248 km² vízgyűjtő területről 4,5 millió m³ víz tárolására képes, míg Pátkai-tározó 7,9 millió m³ vízmennyiség befogadására alkalmas. A két tározó hivatott biztosítani a csapadékhiány és az erős párolgás következtében a Velencei-tóból hiányzó víz utánpótlását.

A vízi és vízparti infrastruktúra tekintetében kiemelendő, hogy a tó déli és északkeleti oldala közvetlen Gárdony, Velence és Sukoró települések által körülvett partszakasza vasbeton partfallal kiépített. A többi részen a part és a víz is nádasokkal fedett. A mesterségesen kiépített partfallal ellátott részekben a felújítás és az optimális és egységes magasságra való emelés, illetve ahol indokolt elbontás szükséges. Jelentős probléma az M7 autópálya folyékony szennyzödésekének bemosódása a Váli-völgy élővízfolyásaiba - ennek kiküszöbölése fontos feladat.

2.2.2. Közlekedési infrastruktúra

A térség a páneurópai közlekedési folyosók által határolt. Ennek nemzetközi jelentősége elsősorban nem a szabadi-dős célú személyszállítási forgalomban jelentős, hanem egyrészt a Balkán – Nyugat Európa és a DNY-Európa – Ukrajna irányában szolgálja ki a munkavállalási célú migrációt valamint a kereskedelmi áruszállítást. Ehhez kapcsolódik a belföldi turizmus által is kiemelt szerepet játszó M1 és M7 közutak forgalma. Továbbá látható, hogy a Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Zágráb vasúti fővonal elsősorban belföldi személyszállítási igényeket szolgál ki (minimális a nemzetközi személyszállításban realizált forgalom). A térség idegenforgalmi potenciálját összességében - a jó megközelítésnek köszönhetően – eredményesen lehet felhasználni a tervekben. A centrális elhelyezkedés gazdaságfejlesztő erőként is értékelhető.

A vasúti személyszállítás minőségi színvonala nem kielégítő, bár az elmúlt években történt számos előrelépés és nemzetközi szinten visszalépés. Továbbra is jelentős gond viszont a nagy zajjal közlekedő tehervonatok jelenléte, melyek zavarják a pihenni vágyókat. A térség belső területeinek elérése vertikális irányban szinte csak közúton (81, 811, illetve alacsonyabb rendű utak) megoldott, ezen segíthetne a tervezett Bicske – Vértesacsa vasútvonal felújítása, a Mór – Oroszlányi vasútvonal kiépítése is. A közlekedési kapcsolatok hiányosságai az infrastruktúra fizikai kiépítettségében és minőségében, mind közlekedésszervezésben jelentkeznek. A megyeszékhelyek közötti közúti kapcsolatok közül a Székesfehérvár-Tatabánya nem kielégítő. A térség településeinek egymás közötti közúti kapcsolatainak kiépítése a kistérségi együttműködésekkel segítheti. A meglévő infrastruktúrakapcsolatok minősége főként a mellékutak teherbírását, burkolatállapotát tekintve kifogásolható. Nem megfelelő kapcsolatokat eredményeznek a közforgalmú közösségi közlekedésszervezési hiányosságai is. Az autóbuzsós és a vasúti közlekedés között, de a vasúti közlekedésen belül is tapasztalhatók javításra szoruló csatlakozások. Meg kell oldani a nagy forgalmú települések átkelési szakaszainak áthelyezését, elkerülők építését (pl. Martonvásár, Mór).

A Velencei-tó vízi közlekedése kapcsán kiemelendő, hogy a tavon menetrend szerinti hajójárat közlekedik a turisztikai igények kielégítésére. Ezen fejlesztések további lehetőségeket is teremthetnek, mely a sétahajózás, a vitorlázás vagy evezés jelenleg még kiaknázatlan lehetőségeit is elősegítené.

Speciális közlekedési infrastruktúrát jelent a mintegy több száz km-nyi túraútvonal. Sajnos térségi szinten a túraútvonalak összekötötése hiányos, minőségük változó. A turistautak, túraútvonalak sajnos nem szervesen kapcsolódó részei a nagy országos túraútvonal rendszereknek (Az országos Kéktúra közép-dunántúli szakasza végigfut a térség tájain.). A rövidesen a Velencei-tavat teljes hosszában körbeérő és egyéb, további kapcsolódásai a kerékpárút-hálózatnak nagy lendületet adhat a turisztikai kereslet egyik jól fizető szegmensének. A térség északi részét jelenleg kerékpárúton nem lehet megközelíteni. A következő időszak egyik kiemelt feladata a Székesfehérvár – Mór irány továbbfejlesztése. Székesfehérvár és Iszkaszentgyörgy között elkészült a kerékpárút, a Mór és Csókakő között szakasz műszaki tervei rendelkezésre állnak. Javasolt a Velencei-tó körül meglévő, és jelenleg befejezés alatt álló hálózatot a nemzetközi Duna menti kerékpárúthoz (amely az EUROVELO 6.sz útnak része) kapcsolni és északkelet felé meghosszabbítani a Váli-völgy, Eüres irányába. A térség arculatához leginkább illeszkedő és emellett leginkább környezetbarát elemek a vízi és az egyéni, nem motorizált közlekedési formák. Ezek kiépítése, fejlesztése és hatékony összehangolása lényegesen megkönnyítené nemcsak az itt lakó emberek, hanem az ide látogató turisták térben való mozgását is. A vízi közlekedés fejlesztésének elengedhetetlen feltételeit képezik a jó állapotú kikötők, melyek sajnos

egyelőre még nem adottak. Emellett a különböző szolgáltatásokkal lehetne vonzóvá tenni ezt a közlekedési formát, mint pl. vízitaxik beindításával vagy a turistajáratok sűrítésével és közösségi közlekedésbe való integrálásával. A térségben való könnyebb közlekedést és a települések egymás közti elérhetőségét segítőندő továbbá a meglévő biciklihálózat továbbfejlesztése, valamint olyan kerékpárkölcsonzői rendszer kialakítása, mely több helyszínen működve, sokkal hatékonyabb működést tudna produkálni, mint az egyközpontú („hoz vissza”) társaik. A térségi kerékpáros turizmus számos elemmel bővül a 2013. évben.

2.2.3. A turisztikai szolgáltatások infrastruktúrája

A Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértes térsége a Közép-dunántúli turisztikai régióhoz tartozik. Tranzitterülete számos turisztikai területet összekötő útvonalnak. Természeti-táji és épített környezeti értékei révén a turizmus számára kedvező vonzerő kínálattal rendelkezik. Változatos tájak (Vértes hegység, Velencei-tó térsége, Völgyvidék), épített örökségi értékek (középkori várak, barokk, klasszicista, romantikus főúri kastélyok, remetesség, történeti kertek, arborétumok, Mór történelmi városközpontja, a településeken számos műemlék templom és népi építészeti emlék), a magyar államalapításhoz kapcsolódó emlékek, nemzeti emlékhelyek (Pákozdi katonai emlékhely), római kori régészeti emlékek, kulturális hagyományok (Martonvásár, Agárd) jellemzik. Jelentős gasztrokulturális vonzereje (Mór, Pázmánd - borvidékek, Agárd - pálinka). A kedvező közlekedési kapcsolatok révén a térség alkalmas a vízi turizmus mellett a kulturális, a gasztró- és borturizmus, konferencia-, egészség- és rekreációs, ökoturizmus fejlesztésére. A gyógy- és wellness turizmus alapja a termálvízre épül (Gárdonyi és Velence). Az Agárdi Termálfürdő Fejér megye első fedett, egész évben folyamatosan nyitva tartó gyógyfürdője. A jelenleg használt termálvíz 56°C-os, míg az új kútból feltörő víz 68°C-os. A jelenlegi termálvíz kedvező élettani hatással rendelkezik a mozgásszervi, nőgyógyászati betegségekben szenvedők számára. Az Agárdi Gyógy- és Termálfürdő Magyarország egyik országosan is legjobb egészségutisztikai adottságaival és lehetőségeivel rendelkező egészségutisztikai létesítménye. Azon 16 magyarországi település 25 gyógyfürdőjéhez tartozik, amely *a fürdőgyógyászati szolgáltatások ellátása tekintetében országos minősítéssel rendelkezik*. A térségben egyedülálló potenciál. Jelenleg azonban évek óta nem használja ki a térségi és regionális szerepkör-lehetőségének adottságait. Ehhez hozzájárul a jelentős méretű országos verseny és a térség turisztikai szerepkörének alacsony stagnálása is.

A strandolás a térségben Európa egyik legmelegebb tavára, a Velencei-tóra jellemző, de a strandok állapota elavult, felújításra szorulnak. A tó vize egyéb vízisportokra is alkalmas, jelentős a vitorlás és evezős sport jelenléte, de azok infrastrukturális háttere elavult. Velencén kiépített wakeboard pálya működik.

A térség kiterjedt adottságai kedveznek az aktív sport kedvelőinek. A lovaglás gyakorlására, tereplovaglásra, terepkocsizásra számtalan lehetőség nyílik a megyében, de a gyerekeket lovas oktatással is várják (Pákozdi, Sukoró, Alcsútdoboz, Csákvár, Martonvásár, Mór, Pátka, Tordas). A kerékpározás egyre elterjedtebb kikapcsolódási lehetőség. Több kerékpártúra útvonal is ajánlott (Vértes nyolcas, Vértestől a Velencei-tóig, Velencei-tó körül). A túrák csak részben kiépített kerékpárutakon vezetnek, még a Velencei-tó körül sem épült meg teljes egészében a kerékpárút (az út déli szakasza most készül).

A horgászati adottságok kiválóak. A Velencei-tó déli oldalán megszakításokkal a partról lehet horgászni, de sok helyütt van csónakkikötő és csónak bérlésére is van lehetőség. Hasonlóan kitűnő lehetőségek várják a horgászokat a Váli-völgy folyóvizeinél. A mesterséges vizek közül a Zámolyi víztározó nyújtanak lehetőséget a horgászatra.

Vadászterületeket a hegyvidékek erdőségei és a vizes élőhelyek biztosítanak. Az állami erdészeti társaságok saját üzleti lehetőségeik kihasználásával jelentenek a térségnek ebben a szegmensben potenciált. Golfpálya Csákváron nyílt.

A természetjárás és ökoturizmus a falusi, bor- és gasztró-turizmussal karöltve kínál több tematikus utat, programot. Az országos Kéktúra közép-dunántúli szakasza végigfut a térség tájain. Különleges élményt jelent a vértesi körtúra, a Velencei-tó északi partja a Velencei-hegységgel, ahol a pákozdi ingókövek, a Nadapi Szintezési Ősjegy és a Pákozdi-Sukorói Arborétum megtekintésén kívül a borvidék pincéi is várják a vendégeket. Egész évben érdemes ellátogatni a Vértesi Natúrpark „Pusztá a Vértésben” programjára, ahol „pusztabuszozással”, a csákvári őszi Mihály napi Pásztor találkozón (szeptember 29.) pedig régi mesterségekkel ismerkedhetnek meg a kirándulók. Jelentős vonzerőt képvisel Martonyvásár nyári komolyzenei programja.

A szálláshelyek száma a térségben megfelel az országos átlagnak (Budapest és Balaton kivételével) ami a terület kiemelkedő turisztikai potenciálját tekintve jelentős problémaforrás. A térség szállás férőhelyeinek megoszlása minden típust képvisel (szálloda, panzió, nyaralóház, turistaszállás és ifjúsági szállás, kemping és falusi szálláshely). Az összes szállásférőhely száma jelenleg kevesebb, mint 2000-ben. A 2007-2008. évi mélypontot – pénzügyi világválság magyarországi begyűrűzése – követően kis mértékben növekszik minden szállástípus száma és befogadóképessége, de még mindig nem éri el a 2000. évi szintet. Ez alól csak a szállodai férőhely kivétel, ahol némi többlet mutatható ki 2000. évhez képest. A kereskedelmi szállásférőhelyek többsége a városokban és a Velencei-tó üdülőkörzet területén található. A Velencei-tó mellett 2 db négycsillagos wellness és konferencia szálloda működik (Velence Resort&Spa****Superior, VitalHotel Nautis). Mór körzetében szintén van minőségi wellness szálloda (Hétkuti Wellness). Magán szálláshelyek a fentiekén túl kisebb településeken is előfordulnak, jellegzetesen a Vértés és a Velencei-hegység falvaiban. A térség turisztikai kínálatában különlegességként megemlíthető a Várgesztesi Villapark.

Az átlagos tartózkodási idő a térségben elmarad a nagy turisztikai központoktól. Megállapítható, hogy a kereskedelmi szálláshelyeken kevesebb éjszakát maradnak a vendégek, mint a magán szállásokon. A térségben a hétfélig, kiránduló, tranzit jellegű turizmus a jellemző a jelentős számú második ingatlanhoz kapcsolódó eltöltött vendégéjszakák mellett.

A turisztikai fejlesztések kettős célkitűzésűek: egyrészt megtartani és növelni az egynapos kirándulók számát, másrészt a vendégéjszakát a térségben töltők számát az adottságok révén tovább kell növelni. (Ez a meglévő kereskedelmi szálláshelyek tematizált és programot biztosító szolgáltatásain és az általános kínálati elemek bővítésén tud múlni.)

A turisztikai kínálat elemei közül a szálláshelyek mellett a vendéglátóhelyek száma és minősége is meghatározó egy településen, térségben. A térségben ezek számának és minőségének fejlesztése alapvető fontosságú. A vendéglátás a városokban és az üdülőhelyeken (Gárdony, Velence, Mór) kínál nagyobb mennyiségi és minőségi választékot. Megemlíthető Mórón a Geszler Családi Pincészet, Maurus Borászat, Agárdon a Simon Panzió és Borászat, vagy az Agárdi Pálinkafőzde, ahol a táji adottságoknak is megfelelő a kínálat. A térségre azonban még mindig elmondható, hogy kevés a tájjellegű kínálat és a magas színvonalú kiszolgálás.

A turisztikai infrastruktúrához tartozó üzemanyag-töltőállomások és banki szolgáltatások elérhetősége megfelelő, nyári szezonban a Velencei-tónál bizonyul kevésnek a kámpénzfelvevő automataknak.

A kereslet-kínálat tekintetében fontos szerepet kap, hogy a térség fejlődésében milyen lehetőségekkel, hatáskörökkel, eszközökkel rendelkeznek a kapcsolódó turisztikai szervezetek. A térségi turisztikai szervezetek az országosan kiépített hierarchiába

tagozódnak be. Országos szinten az Országgyűlés Sport- és Turisztikai Bizottsága készíti elő a turisztikai jogszabályokat, amelyet az Parlament elé terjeszt. A jogszabályokat a Nemzetgazdasági Minisztérium Turisztikai Főosztálya képviseli a továbbiakban és őrködik a betartatásukon. A Nemzeti Turisztikai Bizottság a turizmus fejlesztési stratégiájának elveiről szóló döntések előkészítésében vesz részt. A Magyar Turizmus Zrt. - a turizmus nemzeti marketingszervezete - a hazai turisztikai kínálat sikeres piacra vitelét végzi. Regionális szinten a Regionális Marketing Igazgatóságok végzik a turisztikai szolgáltatók versenysemleges piacra juttatását. Fejér megyében a Közép-dunántúli RMI működik Székesfehérváron.

A térségben található turisztikai irodák (elsősorban a szóbeli információnyújtásra rendeltetett) száma nem kielégítő, kommunikációs tevékenysége, a direkt marketing eszközök (szórólapok, hirdetőtáblák, újsághirdetések) száma és minősége is alulmúlja a szükséges mértéket. A megfelelő minőségű információs szolgáltatások mellett hiányzik egy egységes turisztikai rendszer. Bár a térségben több TDM szervezet is működik. Helyi szervezetek: Gárdony Város és Térsége Turisztikai Egyesülete, Móri Borvidék TDM Egyesület, Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft., Tata és Környéke Turisztikai Egyesület, Velencei-tó Turizmusáért TDM Egyesület. Térségi TDM szervezetként működnek a következők: Velencei-tó Térségi TDM Nonprofit Kft., Duna-Gerecse Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft. Tevékenységük azonban nem elég hatékony és sikeres. Ennek megoldására a már meglévő TDM-ek tevékenységének erősítése, a térség összehangolt népszerűsítése és számos egyedi kezdeményezés (pl. helyi kedvezménykártya) kialakítása és megvalósítása szükséges. Átfogó, a teljes térséget menedzselő szervezet nincs! A térségben 3 Tourinform iroda van (Gárdony, Pákozd, Velence).

A turizmus fontosságát jelzi, hogy a térség településeinek nagy részében az elmúlt években megvalósultak olyan fejlesztések, amelyek a turizmust közvetlenül és közvetetten is szolgálják.³

A turizmust közvetetten szolgáló beruházások főként épület felújítások (faluház, könyvtár, művelődési ház), rendezvényhelyszínek, játszóterek, közterek, zöldfelületek, kialakítása voltak. A települések 90%-ban valósultak meg olyan projektek, amelyek csak áttételesen, de elengedhetlenül szükségesen támogatják a turizmus fellendülését (útfelújítás, szennyvízelvezetés, illegális hulladéklerakók felszámolása). Kimondottan turisztikai fejlesztési célú projekt viszonylag kevés volt (amelyek akár attrakciófejlesztésnek, akár az attrakcióhoz kapcsolódó kínálati elem fejlesztésnek minősülnek): termálkútfúrás, kerékpárút kiépítés, környezetvédelmi tábor, várrekonstrukció, kastélyfelújítás, tájház renoválás. Távlati településfejlesztési célként ugyanakkor a települések több mint felénél feltűnik a turisztika. Ami jól mutatja, hogy elengedhetetlen a további kohézió a térségi szereplők között.

A turisztikai szolgáltatások infrastruktúrája alapvetően elhanyagolt és hiányos, mely az idelátogató turisták számának növelése érdekében beavatkozásokat igényel. Nehézségként kezelendő azonban, hogy a meglévő turisztikai vonzerők mellől hiányzik a megfelelő számú minőségi turisztikai szolgáltatási hely, szállásférőhely. A térségben működik három tourinform iroda (ezek elhelyezése sem mindenesetben ésszerű), hiányzik továbbá egy vagy több látogatóközpont, mely együttesen és hatékonyan tudná bemutatni a Velencei-tó, Vértes, Váli-völgy környékének turisztikai kínálatát.

³ A megvalósult turisztikai beruházások összesítését a mellékletben táblázatos formában közöljük

A térség turisztikai szervező központjai

Mór és térsége

A Móri borvidék a Velencei-tó – Vértes – Váli-völgy térséggel, valamint a Bakony lábi településekkel jó alapot jelentenek a turizmus különböző válfajai összekapcsolására. Ahhoz, hogy Mór és térsége prosperáló vállalkozói tényező legyen, elsősorban a versenyképesség növeléséhez szükséges feltételeket kell biztosítani. A turizmus terén együttműködő térségek összekapcsolásával (Vértes, Váli-völgy, Velencei-tó körzetével, kerékpáros, bor- és lovas útvonalak). Jelentős feladatok hárulnak a TDM szervezetekre, azok rendszerré szervezésére, a marketing munkára (közös márka kialakítása), valamint a turizmushoz kapcsolódó vendéglátási-, borászati feldolgozó kapacitásfejlesztésekre. A kistelepüléseken a turizmus fejlesztésére számos elképzelés született, az alapinfrastruktúra fejlesztésektől a falusi-, vallási- (Fehérvársurgó, Csákberény, Csókakő) és zarándokturizmusig (Bodajk), továbbá a lovas és túraútvonalak kialakításáig (Vértes-Bakony összekötése).

Székesfehérvár vonzaskörzete

A turizmusfejlesztés terén erőteljes hangsúlyt kell helyezni a magyar államalapításhoz, a koronázóvároshoz kapcsolódó emlékekre, valamint az arra felfűzhető, az iskolai nevelésben jelentős szerepet játszó patrióta útvonalakra. Ebben a vonzástérség településeinek is jut különböző tematikájú szerep a falusi- illetve agrárturizmustól a kerékpáros-lovas-, erdei iskolák központjainak láncolatáig. Az ehhez szükséges egészséges élelmiszerek biztosítását a környező agrártérségekből kell biztosítani. E területen együtt kell működni a szomszédos Velencei-tavi, balatoni, Móri-borvidéki stb. térségekkel egyrészt az infrastrukturális feltételek kialakításával (kerékpárút), másrészt a szolgáltatások, közös marketing, országos brand építéssel és a TDM rendszerbe illeszkedéssel. Komplex turisztikai programokat kell megvalósítani Székesfehérvár épített örökségeinek bemutatására.

Oroszlány

A település a Velencei tó - Vértes Kiemelt Üdülőkörzet fejlesztési koncepciója szerint a terület egyik szervező központja. Az idegenforgalom szempontjából Oroszlány adottságai megfelelőek ahhoz, hogy a majki remeteség, révén bekapcsolódhasson a turizmus fősodrába. A korábban bezárt bányauzem megfelelő helyszíne lehet egy ipartörténeti tematikus parknak. A Vértes-hegység védett és nem védett területei, az erdők és a tavak, a gazdag vadállomány a természethez kapcsolódó idegenforgalmi lehetőségeket kínálják.

Gárdony

Gárdony, a Velencei-tó „fővárosa”, népessége 9551 fő volt 2010-ben, mellyel a térség egyértelműen legnagyobb települése. A tó déli partján elhelyezkedő üdülőváros Budapesttől 45 km-re, Székesfehérvártól 20 km-re található. A város egész évben aktív pihenési, kikapcsolódási lehetőségekkel, különböző kategóriájú szálláshelyekkel és éttermekkel várja az ide érkező felüdülni vágyókat. Az agárdi hajókikötőből rendszeresen indul sétahajó járat. A tóparti város legfőbb vonzerejét természetesen a Velencei-tó adja. Az agárdi Bika-völgyben található az Agárdi Gyógy- és Termálfürdő egészség-turisztikai és wellness adottságai elmaradnak a lehetőségeitől. A város kulturális örökségének ápolása is

fontos, melyet jól demonstrál a 2007-ben felújított Gárdonyi szülöház, ahol ma emlékkiállítások és a Gárdonyi Galéria tekinthető meg. A tó egyik 4 csillagos szállodája a településen épült meg.

Velence

Velence Gárdony mellett a térség mási kiemelkedő gazdasági, idegenforgalmi központja, melyet városi rangja is jelez. A dinamikusan fejlődő település szintén számos látnivalóval várja minden évben a turisták ezreit (ezek sajnos jellemzően egynapos rendezvényekig). Nevezetes rendezvényei között ki kell emelni a májusi Orbán-napi hegyünnepet. Immár több mint tíz éve kínál programot a Velencei Nyári Zenés Esték sorozata, amelyen belül a Kastélypark Színpadon és az Ezüst-parkolóban évről évre nagyszerű zenés előadásokat hallgathatnak a kulturáldóni vágyók. Szeptemberben a Nyárbúcsúztató rendezvény következik. A település a sportrajongók számára is ideális célpont, hiszen itt épült meg a Velencei-tó egyetlen vízisíp pályája, szörflejáró létesült, tenispályák, vízi és vízparti szabadidős sportpályák várják a mozgás, a csapat-sportok, extrém sportok kedvelőit. A térség másik 4 csillagos, család-központú szolgáltatásaival a vidéki magyar szállodák egyik leg színvonalasabb szállodája is itt épült. Igazi tóparti resort, hiszen a környezetének állapota miatt elszigetelt, de üde színfoltja a tópartnak. Nagy adósága a Velencei-tó fejlesztésének a korábbi években megakadt Velencei-tó Kapuja projekt befejezése. Ennek befejezése prioritásként kell, hogy szerepeljen, hiszen tájképi romboló hatása érvényesül jelenleg. Megvalósulása esetén új attrakcióval gazdagodik a tó partja.

A Velencei-tó turisztikai fejlődésének egyik záloga lehet a térségi szemlélet és a tó térségének turisztikai kínálatának egységes kommunikációja, egységes marketingszemléletű piaca juttatása.

2.3. Társadalmi helyzetkép, emberi, szakmai, közösségi erőforrások

A térség területén 36 településen 108.660 fő él, mely az elmúlt évtizedhez képest gyarapodást jelentett (100%-os növekedés). Ez a népességnövekedés azonban kevésbé a természetes szaporulatnak volt köszönhető, mint inkább a szuburbanizáció hatásának. A dolgozó emberek legnagyobb része sajnos ingázni kényszerül (elsősorban Székesfehérvárra és Budapestre), mely felveti azt a természetes igényt, miszerint helyben több munkahelyre lenne szükség. A turisztikai szolgáltatások kiszélesítése, a minőségi turizmus több korosztálynak biztosíthat megélhetést a településeken. Egy ténnyel azonban számolni kell: a turizmusban dolgozóknak a jövedelme az egyik legalacsonyabb a nemzetgazdaságon belül.

A civilszféra jelentős, több szervezet és közösség a hagyományörzés, a környezetvédelem, a honvédelem vagy a történelmi értékörzés területén működik. Ezek aktivitása az elmúlt időszakban némileg csökkent.

A települések jellemzően sajátos karakterrel rendelkeznek, mely alapján elkülönülnek egymástól a tómenti, a hegyes, illetve a völgyes terület. Ez a sokszínűség egy-egy területen belül mind a környezetben, mind a lakosság összetételében is jelentkezik. Fontos a települések további fejlődése érdekében a helyi közösségi terek felújítása és kiépítése, mely által kulturális és szabadidős szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek megteremtése valósulhat meg.

A térségben a lakosságszám és a településszám alapján megítélt forrásallokáció a térség feladataihoz képest igen alacsony. Az országos tendenciákat követve a térség kisebb önkormányzatai, turisztikai vállalkozásai forráshiányosak. A Velencei-tó az ország

idegenforgalmi térképről szinte "eltűnt" (turisztikai kínálatának minősége az elmúlt évtizedeknek – tisztelet a néhány kivételnek – „megkopott”), országos szakmai és érdekegyeztető fórumokon nincs képviselete és ez által érdekérvényesítő pozíciója. A térségben alacsony a képzési hajlandóság.

A munkáltatók több, a férfiak számára kedvezőbb lehetőséget tudnak felajánlani (kemény fizikai munka, szakmunkák), mely a térségben nagyobb női munkanélküliséget eredményez, így gyengül az esélyegyenlőség foka is.

A KSH Népeségtudományi Kutató Intézet adatai szerint - elemezve a 2021-ig várható demográfiai folyamatokat - ezen időszak alatt a Térség népessége lassan növekszik, amely alapvetően a bevándorlásból táplálkozik. Ez 20 éves távlatban alig több mint 3-4%-os növekedés. A lakosságon belül a 35 év alattiak száma jelentősen csökken, míg nő a 35-45 év közöttiek száma. A korfa azt mutatja, hogy a 45-60 év közöttiek száma csökkenni fog, míg a 60 év fölöttiek száma jelentősen – az átlagéletkor 5 éves növekedése miatt is – nő, amit nem ellensúlyoz a várható bevándorlás sem. A hosszú távú bevándorlási előrejelzés is azzal számol, hogy a térségben bevándorlási többlet lesz. A korfa alakulása miatt a térség számos időskorúakkal kapcsolatos problémával fog szembesülni (elsősorban a nyugdíjas éveiket itt töltőkkel), amelyek tekintetében számos gazdasági előny is kovácsolható.

Az iskolázási előrebecslés alapján nőni fog a szakmunkás és a középfokú és felsőfokú végzettségűek aránya, míg az alacsonyabb végzettségűek aránya csökken. Ez szintén kedvező munkaerő piaci helyzetet teremt, mivel a képzetesebb lakosság rugalmasabban tudja követni az esetleges befektetői és betelepülő vállalkozások igényeinek változását.

2.4. Gazdasági jellemzők

A Tanács területén 36 település, ebből 5 város található. (Gárdony, Martonvásár, Mór, Oroszlány, Velence). A legkisebb település Bodmér, lakossága 222 fő, a legnagyobb lakónépességű város Oroszlány 18.627 fővel.

A térségben 108.660 fő él, közel fele az 5000 fő alatti településeken (30 db).

Gazdasági szempontból kiemelkedő funkciójú és jelentős potenciállal rendelkező városok:

Gárdony, (turizmus, természeti értékek, jelentős kiterjedésű mezőgazdasági területek, feldolgozóipar),

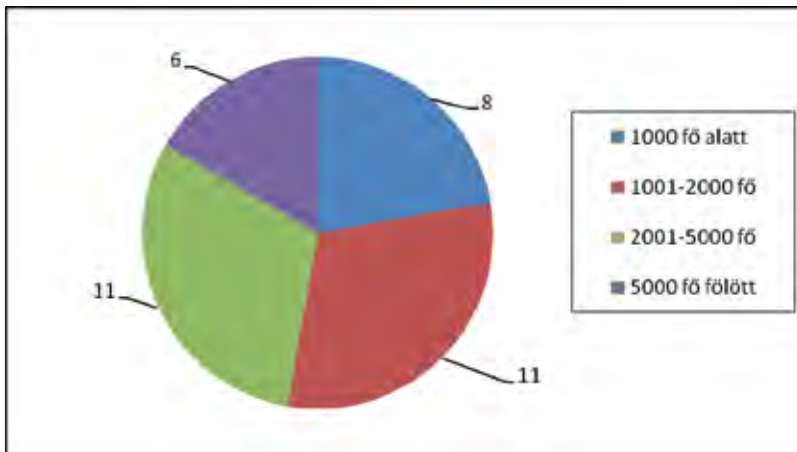
Mór (borvidéki központ élénk kvv tevékenységgel, jármű- és elektronikai ipar),

Martonvásár (agrár-tudásközpont, agrárkutató-potenciál),

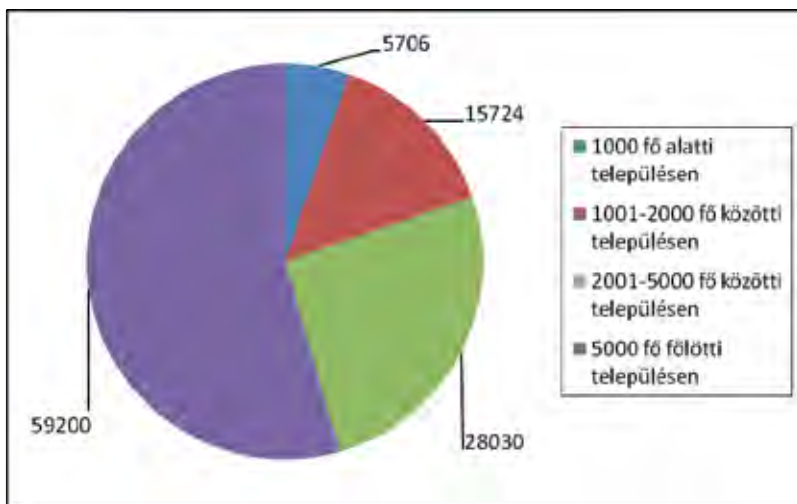
Oroszlány (modern iparágak, közelben természeti és építészeti értékek),

Velence (turizmus, természeti és építészeti értékek, feldolgozóipar).

A térség kisebb településeinek egyik kitérési pontja a turizmus mellett a helyi termékek előállítására, a feldolgozóipar bővítése, a termékek helyben forgalmazása lehet.

A Tanács területén található települések száma a települések nagysága szerint (KSH 2011) saját szerkesztés

A Tanács területén található lakónépesség száma a települések nagysága szerint (KSH 2011) saját szerkesztés

A Tanács területén közel 13.000 regisztrált vállalkozás található, ebből közel 4.500 társas vállalkozás. A vállalkozások csaknem fele az 5 városban működik.

A Tanács területén található települések:

Települé s	Járás	Város	Lakónépesség cso., fő	Lakó- népesség az év végén, fő	Regisztrált vállalkozás (db)	Ebből: társalko zás (db)
Alcsútdoboz	Bicskei járás		1001-2000	1 446	130	40
Baracska	Martonvásári járás		2001-5000	2 766	226	81
Bodmér	Bicskei járás		1000 alatt	222	31	13
Bokod	Oroszlányi járás		2001-5000	2 096	296	70
Csákberény	Móri járás		1001-2000	1 182	113	38
Csákvár	Bicskei járás		5000 fölött	5 221	631	180
Csókakő	Móri járás		1001-2000	1 311	169	47
Felcsút	Bicskei járás		1001-2000	1 831	222	76
Gánt	Székesfehérvári járás		1000 alatt	847	57	19
Gárdony	Gárdonyi járás	+	5000 fölött	9 927	1 596	599
Gyúró	Martonvásári járás		1001-2000	1 254	139	58
Kajászó	Martonvásári járás		1001-2000	1 055	104	34
Kápolnásnyék	Gárdonyi járás		2001-5000	3 610	569	202
Lovasberény	Székesfehérvári járás		2001-5000	2 669	442	126
Martonvásár	Martonvásári járás	+	5000 fölött	5 811	657	253
Mór	Móri járás	+	5000 fölött	14 255	1 551	469
Nadap	Gárdonyi járás		1000 alatt	540	93	40
Oroszlány	Oroszlányi járás	+	5000 fölött	18 627	1 718	599
Pákozd	Gárdonyi járás		2001-5000	3 199	435	160
Pátka	Székesfehérvári járás		1001-2000	1 628	170	53
Pázmánd	Gárdonyi járás		2001-5000	2 029	346	72
Pusztavám	Móri járás		2001-5000	2 413	207	45
Sukoró	Gárdonyi járás		1001-2000	1 295	263	108
Szár	Bicskei járás		1001-2000	1 641	147	68
Szárliget	Tatabányai járás		2001-5000	2 388	225	93
Tabajd	Bicskei járás		1000 alatt	962	128	22
Tordas	Martonvásári járás		2001-5000	2 123	207	104
Vál	Martonvásári járás		2001-5000	2 521	272	76
Várgesztes	Tatabányai járás		1000 alatt	548	198	139
Velence	Gárdonyi járás	+	5000 fölött	5 359	932	393
Vereb	Gárdonyi járás		1000 alatt	786	81	23
Vértesacsca	Bicskei járás		1001-2000	1 745	124	49
Vértesboglár	Bicskei járás		1000 alatt	860	75	27
Vértessomló	Tatabányai járás		1001-2000	1 336	166	50
Zámoly	Székesfehérvári járás		2001-5000	2 216	213	55
Zichyújfalu	Gárdonyi járás		1000 alatt	941	49	8
Összesen		5		108 660	12 982	4 489

forrás:KSH

2.5. Kulturális jellemzők

A térség számos, a turisztikai célokat is kiszolgáló rendezvénnel, múzeummal, kiállítóhellyel rendelkezik.

A Velencei-tó déli partjának programjai közül kiemelkedik a hagyományos Agárdi Pop strand, mely nagyszabású koncertjeivel, folklór-, sport- és gyerekprogramjaival, népszerű zenészekkel teszi színesebbé a fürdés adta kikapcsolódást. Az Agárdi Dance Beach táncos rendezvényei is hozzájárulnak a fiatalabb korosztályok szórakozásához és nyaralásához. A július az autók szerelmeseinek adhat különleges programot, hiszen, minden évben Gárdonyiban kerül megrendezésre a nemzetközi VW – bogártalálkozó. A countryzene kedvelőinek a Country Fesztivál nyújt felejthetetlen pillanatokot, szeptemberben pedig a Mamut-kupa hólégballon versenye vonzza ide a látogatókat. Agárdon rendezik a Velencei-tavi Hal-, Vad-, Bor- és Pálinkafesztivált, valamint az Agárdi Cigánymeggy Fesztivált, a hagyományteremtő Agárdon esték rendezvényt. A komolyzene kedvelői Júliusban és augusztusban a Velencei Nyári Zenés Esték rendezvényein vehetnek részt, és itt rendezik meg a nemzetközi Fúvószenei Fesztivált is. Velencén szintén minden évben megrendezésre kerül (májusban) az Orbán-napi hegyünnep, mely egy régi hagyományt kelt életre. Az északi parton Pákozdon látványos nemzetközi sárkányeregető versenyt rendeznek évente. Sukorón orgonaversenyek szórakoztatnak, míg Nadapon a különleges természeti környezetben megrendezésre kerülő sváb bál várja a turistákat. Az egész térségre kiterjedő, különleges esemény a Velencei-tavi Nyári Játékok sorozat, amely nyári időszakban 8 településen, 8 hétvégén 4 napos program sorozattal várja a nyaralókat és a helyben élőket. Ebben az évben kerül megrendezésre Gárdonyi főhelyszínnel a Gárdonyi Géza Emlékév.

Kiállítóhelyek múzeumok: Pákozdi Katonai Emlékhely és katonai tematikus park Pákozdt, Pákozdt-Sukorói Arborétum természettudományi kiállítóhely, Gárdonyi Géza Szülőháza Múzeum Gárdony, Kristály Ásvány és Óslény Kiállítás Kápolnásnyék, Vörösmarty Mihály Emlékmúzeum Kápolnásnyék, Néprajzi Ház Sukoró.

A térség számos, valóban változatos és széles köröket megszólítani bíró eseménysorozata ellenére sajnos máig nem alakult ki egységes marketingtevékenység, mely eredménnyel tudná reklámozni a Velencei-tó kulturális vagy akár természeti sokszínűségét. Sajnos hiányzik a marketingfejlesztés, a belső-külső PR gyenge.

A Vértes rendezvényei is jelentős érdeklődőt vonzzanak. Néhány ezek közül, Hagyományos Mihály Napi Lovas- és Pásztortalálkozó, Csákvár, Csókakői Várjátékok, Szent György-heti Vigasságok, Mór, Móri Bornapok gasztronómiai (étel, ital), lovas programokkal, sporteseményekkel, vásárral, kiállítással, koncerttel.

Kiállítóhelyek, múzeumok: Vértes Múzeum Csákvár, Balás Jenő Bauxitbányászati Kiállítás Gánt, Forster Gyula Műemléki Központ Lovasberényi Cziráky-kastély (romos), Lenke Galéria Lovasberény, Csikváry Faluház Lovasberény, Wekerle Sándor Helytörténeti Gyűjtemény és Emléktár Mór, Lánchos (Luzsénszky) Kastély Mór, Lamberg Kastély Mór, Majki Kamalduli Remeteség Helytörténeti Múzeuma Oroszlány, Oroszlányi Bányász Múzeum Alapítvány Oroszlány, Szlovák Tájház Oroszlány, Német Nemzetiségi Néprajzi Kiállítás Pusztavám.

A Váli-völgy kulturális látnivalókban, programokban is gazdag, a legkiemelkedőbb nemzetközi hírű rendezvény a Nemzeti Filharmonikusok Beethoven estjei Martonvásáron, páratlan hangulatú Beethoven estek a kastély parkban. További közönségcsalogató helyi program a Váli Borverseny, a Mányi Lovas Napok, Tordason a Bárka Zenei Fesztivál, Martonvásáron az Orbán napi megemlékezés és borünnep, Lovasberényben a Lovasnap,

Martonvásáron az Őszi fesztivál, Válon a Szüreti felvonulás, Tordason a Hangya Napok, Alcsútdoboz Szüreti felvonulása, Felcsúton a Tökfesztivál.

Kiállítóhelyek, múzeumok: Brunszvik Kastély és Park (MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete) Martonvásár, Római Kőtár Tabajd, Vajda János Emlékház Vál, Ürményi Mauzóleum Vál, a magyar lovasság ezer éve kiállítás Vereb, Helytörténeti Gyűjtemény Vereb.

2.6. Helyi termékek

A térség megőrzendő öröksége a helyi termékek köre. Jövedelemtermelő képessége, gazdasági helyben foglalkoztatottsági lehetőségei még kiaknázatlanok.

Jellemző a helyi termékek sokasága a térségben az országosan ismert bor és pálinka mellett. A termékek széles skálája is mutatja az irántuk meglévő érdeklődés növekedését, azonban ismertségüket, elérhetőségüket szorgalmazni kell az elkövetkező időszakban. A helyi termékek az élelmiszerektől a kézműves termékekig: ólomkatona, nemezelt dísz és használati tárgyak, méz, mézes lekvár, kürtőskalács, verebi bodza termékek, szörp, lekvár, fafaragás, szőtes, játék, merített papír, fazekas munka, kecskesajt, nyírfacukor. A helyi termékek tekintetében számos szolgáltató (elsősorban a szállodák) igyekeznek a helyi termékeket a vendéglátási palettájukra beemelni, de fontos megjegyezni, hogy a szükséges mennyiséget és minőséget izolált helyi termék szolgáltatókkal nem lehet biztosítani az évi több tízezer vendégéjszakát adó szállodáknak.

Egyre kedveltebb a helyiek és a turisták körében is a helyi piacok rendszeres megszervezése. A LEADER akciócsoportok Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájában kiemelt szerepet kap a helyi termékek előállítása, fejlesztése és marketingjének javítása, ill. ezek révén a fogyasztások, eladásuk ösztönzése. A termelőkkel, kézművesekkel és egyéb partnerekkel együttműködésben zajló helyi termék fejlesztési folyamatnak számos kézzel fogható eredménye született az elmúlt években. A környékbeli termelők például ma már nem nélkülözhető szereplőivé váltak a helyi és térségi rendezvényeknek. Ismertségük azonban elmarad a szükségéstől, promóciójuk, támogatásuk fontos feladat.

A Velencei-tó térségében már házhozszállítás útján is elérhetőek a helyi termelők áruai, speciális hagyományos receptek alapján újralesztett kiváló minőségű vendégváro ízek kavalkádjá biztosítja helyiek és az üdülők kényelmét is. Emellett a helyi piacokon változatos termékínálattal több településen is elérhető a friss áruk, és készítmények gazdag választéka.

A Váli Völgyben 5 termelői piac és 2 helyi termék bolt nyílt az elmúlt 1-2 évben, valamint napirenden van további 4 elárúsítóhely és falusi vendégasztal kialakítása is. A Völgy Vidék térségre leginkább jellemző helyi élelmiszertermékek a bor, tejtermékek (kézműves sajtok, Túró Gyuri) tehén- és kecsketejből, méz, gyümölcslevek, lekvárok (bodza, alma). A kézműves termékek között kerámia, gyöngy, gyékény, csuhé, vessző és textil alapanyagból készített használati és dísz tárgyak színesítik a helyi vásárok kínálatát, és nyújtanak kiegészítő jövedelemforrást a helyi termék előállítóknak.

A Vértes területén Bokod községben alakítottak ki helyi piacot, ahol a környező települések termelői tudnak árusítani. Ezen kívül Csákvár községben működik piac, hetente egy alkalommal, és remélhetőleg Pusztavámon is hamarosan helyi piacon értékesíthetik portékáikat a termelők.

Helyi termelők, kézművesek támogatása a Velencei-tó –Váli Völgy -Vértes területén is előnyt élvezett a LEADER pályázatokban a 2007-2013-as programozási időszakban.

Agroturisztikai fejlesztések (mintaméhészet, látványüzemek (pl. pálinka, sajt, mézfeldolgozás, minta-tanya, természetgazdálkodás) interaktív manufaktúrák létrehozása, eszközbeszerzések is megvalósulhattak.

A helyben megtermelt mezőgazdasági alapanyagok közétkeztetésben történő hasznosítása, gyakorlati mintakertek kialakítása további lehetőségeket rejt a helyi gazdálkodók részére.

A civil szervezetek, felelősen gondolkodó cégek és a környezettudatos szemlélet elkötelezett híveinek közös összefogása eredményeképpen a Biotár Országos Öko Expo és Bio Fesztivál már ötödik alkalommal adott teret a helyi termelőknek, kézműveseknek. A gazdag szakmai programok mellett kiemelt meghívott vendégek a Közép-Dunántúli régió négy LEADER akciócsoportjának helyi termelői a hagyományok és a helyi termékek ismertségének növelése és megbecsülése érdekében. A Velencei-tó Térségfejlesztő Egyesület, a Mezőföld Helyi Közösség, a Bakony és Balaton Keleti Kapuja Egyesület, és a Völgyvidék Helyi Akciócsoport helyi termelői és kézművesei mutathatták be újra gazdag, és egyre bővülő kínálatukat.

A helyi termékek, helyi termelők ismertsége azonban elmarad a szükségéstől, promóciójuk, támogatásuk fontos feladat.

2.7. Általános problémák és hiányosságok összegzése

A Velencei-tó és térsége, Vértes, Váli-völgy hazánk egyik ma még a lehetőségeihez képest alacsony szinten hasznosított turisztikai területe. Különleges természeti adottságait, jelentős kulturális gazdagságát és kedvező közlekedés földrajzi helyzetét nem képes optimálisan kihasználni.

A fejlesztési térséget 3 turisztikailag nagy potenciálú terület alkotja: a Velencei-tó környezete, a Vértes Natúrparc és a Völgyvidék. Leginkább meghatározó elem a Velencei-tó, amely húzóerőként a társult területek turisztikai fejlődését is már elősegíti, a jövőben pedig tovább segítheti. Az elmúlt évtizedek elégtelen mértékű befektetése (elsősorban a magántőke befektetése) számos hiányt és problémát eredményezett a tóparti településeken. Ma versenyhátránya az ország számos területével szemben jelentős. De a legjelentősebb versenyelőnyeit (Budapest közelsége, az ország vezető vidéki gazdasági térségének közelsége /Ny-Dunántúl/ és Közép-Dunántúli gazdasági régióban való elhelyezkedése) képes lehet célkitűzéseiben megragadni. Az összefogás pozitív hatása növelheti a térségben töltött időt, hiszen a kínálat sokszínűsége így biztosított. A tó a hegyvidék és a völgyvidék komplex turisztikai kínálatot adhat, de ehhez elengedhetetlen a ma még hiányos infrastruktúra sokkal magasabb színvonalra való fejlesztése. Egy, a komplexitásra épülő fejlesztési stratégia első lépése az adott helyzet feltárása, megismerése majd kiértékelése. A felmerülő hiányosságok felmérése szintén elengedhetetlen az előrelépéshez.

A térség és települései közös fejlődésének egyik, ha nem a legjelentősebb kulcsa továbbra is a turizmusban rejlik. A térségi összefogás is ezt a **Dunántúl szíve programot**/mely egy **ökológiailag fejlett, és turisztikailag vonzó térség** megvalósítása/tartja legfontosabb elérendő céljának. Az eddig csak részben kiaknázott terület számos lehetőséget nyújt a települések és a helyi lakosok számára is. A helyben meglévő jelentős inaktív népesség és a dolgozók ingázása hosszú távon nem optimálisan fenntartható állapot, mely javításán mindenképpen a helyben levő munkahelyek számának bővítése az elsődleges cél. Ennek elérésére a legkézenfekvőbb és legrealisabb megoldása a már több soron említett turizmus fejlesztése és az ez által létrejövő új munkahelyek teremtése. Erre lehet alapozni egyéb további gazdasági tevékenységeket, amelyek szívesen települnek jól fejlett, infrastruktúráisan jó adottságú, jó esztétikai állapotú településekre, térségekbe. A turizmus fejlesztése, az arra fordított erőforrásoknak további multiplikatív hatása képes lehet egy magasabb színvonalon élő helyi társadalom megteremtésére is.

A térség idegenforgalmának egyik központi eleme a Velencei-tó. A tó problémái közül

elsődlegesen az **elmaradott vízi infrastrukturális elemek emelhetőek** ki. A tó vízgazdálkodása a szeszélyes időjárás hatására sajnos egyre ingadozóbb, mely megoldására, egy kiszámíthatóságot adó hatékony megoldás a cél. Ezáltal mindenképpen felújításra szorulnak, és minőségi előrelépést igényelnek a tavat ellátó ki- és befolyó **vizeken található vízi műtárgyak**. A probléma megoldása és a víz megfelelő szinten tartása a szezonban a turizmus egyik legfontosabb eleme. A tó további infrastrukturális problémái között megemlítendőek a **partfalak, melyek állapota nem kielégítő**. A part déli és északkeleti oldalán található az 1960-as, 1970-es években kiépített betonfal mára igen leromlott állapotú, valamint számos helyen indokolatlan, mely a természetes élővilág ideális életkörülményeinek létrejöttét gátolja. Ezek újragondolása és esetlegesen felmerülő elbontása és helyreállítása szintén fontos kérdéskör. A környező települések **csatornahálózatának fejlesztése is hiányos, mely elsősorban a csapadékvizek elvezetésére igaz**. Ennek kiépítése sürgető feladat, hiszen az egyre gyakrabban előforduló, hirtelen lehulló nagy mennyiségű csapadékok a velencei-tó szennyeződését okozzák.

A tavon található - elsősorban idegenforgalmi célú infrastrukturális - elemek minősége a térség egészségét tekintve szintén nem versenyképesek. Ezen belül kiemelendők a **strandok, melyek minőségi fejlesztése szintén elengedhetetlen** a turizmus egyre versenyképesebbé tételében. A tavon számos **hajó- és csónakkikötő is** található, melyek jó része nem képes megfelelő színvonalat biztosítani az itt hajózni, csónakozni vágyóknak. A kikötők fejlesztése további hiányosságok pótlására is felhasználható lenne, hiszen a tó vízfelszíni turisztikai (ún. vízitaxik, kenuk stb.) és sport (pl. windsurf, kite) lehetőségeinek bővítése révén szintén vonzóbbá, versenyképesebbé válhatna a terület.

A Vértes településeinek turisztikai hasznosítását jelentősen akadályozza a vertikális közlekedés rossz lehetősége. A **Mór – Oroszlány vasúti összeköttetés hiánya**, a települések közötti horizontális közlekedési kapcsolatok rossz, illetve nem kielégítő volta. Az **alsóbbrendű utak rossz minősége**. Az ökológiailag fejlett térség, mint cél megköveteli a **szennyvízelvezetés** és kezelés ma még hiányos infrastruktúrájának kiépítését is.

A Váli-völgy egyik legfontosabb ökológiai problémája az M7 autópálya csapadékvíz elvezetés megoldása. A közlekedés szempontjából üdvözlendő a **történeti vasútvonalak (Bicske – Vértesacska)** turizmus számára történő ismételt megnyitása.

A térség települései szempontjából kiemelkedő fontosságú a **tájvédelem**, mely az illeszkedő gazdálkodás és technológiák meghonosításával, a meglévő értékek védelmével érhető el. Probléma a táji és épített, **természeti és kulturális örökség védelmének nem kielégítő minősége**, valamint rossz megközelíthetőségük. A természeti kincsek kiaknázása csak azok jó megközelíthetőségével biztosított. A közúti, vasúti megközelíthetőség mellett a turizmus szempontjából fontos **alternatív megközelítési módok hiányos infrastruktúrája** továbbfejlesztendő. A **kerékpáros közlekedés**, a **lovás és gyalogos turizmus** infrastruktúrájának térségi kiépítése, és csatlakozása az országos és nemzetközi hálózathoz, fontos feladat, egyrészt a gyalogos turisták számára a meglévő utak javítása és hatásosabb karbantartás által, másrészt az egyre népszerűbb kerékpáros turizmus számára az egyre jobban kiépített, településeket és egyéb látnivalókat is összekötő, bicikliutak építése révén. Az itt található 36 település számos **műemlékkel** rendelkezik, melyek közül azonban jó néhány állapota **erősen leromlott**, több méltatlan használatól szenved, vagy használaton kívüli. Ezek felújítása, hasznosítása szükséges. A települések egy részén, főleg a kisebb lélekszámú falvakban a forráshiány miatt a **közterületek állapota rossz**, a felszíni vízelvezetés hiányos az utcaburkolatok jelentős felújításra szorulnak.

Hiányzik a térségből több (Velence, Mór, Martonvásár, Oroszlány) **multifunkcionális információs/turisztikai központ** létrehozása, mely nemcsak egy átlagos tourinform iroda

nyújtott adottságival rendelkezik, hanem ezen túl számos szolgáltatást nyújtva próbálja meg az ide látogató emberek időtöltését minél élménydúsabbá tenni (itt is lehet nemzetközi tapasztalatokra támaszkodva adoptálni elemeket – pl. osztrák és É-olaszországi példák). A turisztikai ellátó infrastruktúra hiányosságai a **szálláshelyek** aránytalan eloszlásában, a **vendéglátóhelyek** nem kielégítő minőségében mutatkoznak meg, ezek **fejlesztése** elengedhetetlen. Megfelelő környezet kialakításával, a fejlesztésekre a magántőkével együttműködve számos lehetőség kínálkozik.

A turizmus megerősödése azonban nem várható pusztán a hiányzó infrastrukturális feltételek által. Manapság egyre inkább fontossá válik az adott térség „eladása”, kommunikációja, promóciója és értékesítése. Ennek érdekében hiányzik egy egységes turisztikai kép megalkotása és annak képviselése. Ennek megoldására mindenképpen szükségeltetik a helyi TDM szervezetek megerősítése, szakmai tevékenységének hatékonyabbá, kreatívabbá tétele, és összefogása. Valamint egy (a jelen tanulmány által érintett), **térségi TDM** szervezet létrehozása szükséges, mely által a PR tevékenység erősödne és számos jelenlegi kezdeményezés érne célba (pl. egy egységes kedvezménykártya, egységes információs rendszer létrehozása). A települések ma is meglévő **programkínálatát** a keresletnek megfelelően specifikáltnan bővíteni, fejleszteni és integrálni kell. A **helyi termékek** köre széles, de a turisztikai kereslet szempontjából sok esetben nem elégséges. Ezért szükség van a kapacitások koordinált bővítésére, profi kereskedelmi-értékesítési kompetenciára, több specifikus rendezvényre és jobb promócióra, valamint akár egységes területi brand –re.

A térség problémája, hogy a turizmustól eltekintve, egyes csomópontok (Mór, Oroszlány), kivételével kevés a vállalkozások megerősítésére, hálózatfejlesztésre valamint a mikro-vállalkozások fennmaradására és megújulására irányuló kezdeményezés.

További probléma, hogy a térségben **gyenge a területi identitás**, mely pedig a térségi fenntarthatóság egyik alappillére. Ezen kívül a települések és településrészek között bizonyos rosszul értelmezett lokálpatrióta szembenállások is érzékelhetők (pl.: Agárd-Gárdony, Gárdony-Velence, stb.).

A fentiek alapján megállapítható, hogy nyilvánvaló és látható értékei és erősségei ellenére a térség még mindig nagyszámú problémával, hiányossággal küzd. Annak ellenére, hogy a fejlődési irányok, és az összefogás egyértelműen a turizmus prioritását mutatják, az **állandó jellegű tőkehiány** a fejlődés egyik legnagyobb akadálya. A főként az Európai Unió támogatásával eddig megvalósult fejlesztések és az állagmegőrzésre fordított intézkedések jócskán elmaradnak a szükséges mértéktől. Jóval több támogatásra és az eddigieknél **hatékonyabb hálózati-kapcsolatrendszerre** lenne szükség a térségi szereplők között, a terület turisztikai vonzerejének növelésére és a helyi lakosság életszínvonalának javítására.

2.8 A térség SWOT elemzése

A SWOT elemzés célja, hogy a döntéshozók számára bemutassuk a Velencei-tó, Vértes, Váli-völgy térségében rejlő fejlesztési lehetőségeket, mely segítségül szolgálhat a döntések meghozatalában. Az alábbi táblázatban összesítettük a térség Erősségeit, Gyengeségeit, Lehetőségeit és Veszélyeit.

Belső, befolyásolható tényezők	Külső, nem befolyásolható tényezők
<p>Erősségek</p> <p>Természeti és épített környezeti értékek magas koncentrációja (meghatározó növény és állatvilág, tó, változatos hegyvidék és völgyeségi táj, történeti városok közelsége, Mo. történelme szempontjából meghatározó helyek-emlék helyek, több mint 134 műemlék, 630 épített érték, Natúrpark, természetvédelmi területek;</p> <p>Gyógy wellness és extrém sport turizmus jelenléte (egész évben nyitva tartó Agárdi Gyógy- és Termálfürdő, Velencei Resort&Spa****, Superior, Hotel Nautis, Hétküti Wellness, kitesurf, vízisí, lovaglási kerékpározási lehetőség, golf);</p> <p>Kiépített kerékpárutak;</p> <p>Jó határfokú sport utánpótlásképzés (Alcsút, Gárdony)</p> <p>Borturizmus, történeti borvidék;</p> <p>Pozitív demográfiai tendencia (gyarapodó népesség.);</p> <p>Turisztikai szolgáltatásokhoz kapcsolódó közép és kisvállalkozások jelenléte;</p> <p>Kulturális élet gazdagsága (számos turisztikai célokat is szolgáló rendezvény, bortermelési és gasztronómiai hagyományok jelenléte);</p> <p>Kiállítóhelyek, múzeumok nagy száma;</p> <p>Helyi TDM szervezetek jelenléte;</p> <p>Cselekvésre kész Térségi Fejlesztési Tanács, LEADER HACs-ok;</p> <p>Erősödő civil összefogás, szerepvállalás (Térségi termelők és vendéglátók együttműködése);</p> <p>Folyamatosan kiszélesedő regionális turisztikai együttműködésekben való részvétel. A kulturális és természeti örökségek, ökoturizmus és a rekreáció együttes kínálata komplex turisztikai terméket alkothat.</p>	<p>Lehetőségek</p> <p>A térség elhelyezkedése és jó megközelíthetősége (A Velencei-tó, és a Váli-völgy Magyarország két legjelentősebb turisztikai desztinációja – Budapest, Balaton – között helyezkedik el. Kiváló megközelíthetőséggel: M7-es autópálya, a 7-es főút és a Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa – Zágráb vasútvonala.</p> <p>A Vértes északi kapuja a nemzetközi M1-es autópálya és a Budapest – Bécs vasútvonala mentén fekszik.)</p> <p>Meglévő vertikális feltáró utak, a tavon vízi közlekedés, részben kiépített túraútvonalak, bicikliútvonalak);</p> <p>A gazdasági válság miatt felértékelődő belföldi turizmus optimális helyszínévé válhat;</p> <p>Növekvő benzinárak miatt ideális helyszín a fővárosból kikapcsolódni vágyóknak;</p> <p>Részben Budapest agglomerációs övezete; Székesfehérvár, Tata, mint turisztikai központ közelsége;</p> <p>A következő (2014-2020) uniós költségvetési periódusban rendelkezésre álló támogatási keretek kihasználása komplex területfejlesztési csomagok révén;</p> <p>CLLD tervezés kihasználása</p>

Gyengeségek	Veszélyek
<p>A műemlékek nagy része erősen leromlott műszaki állapottal rendelkezik, felújításra szorulnak;</p> <p>A kiállítóhelyek, múzeumok csak részben felelnek meg a kor igényeinek;</p> <p>Természeti környezet egyes területeinek kezelője más-más szervezet, mely nagyban megnehezíti térség egységes fejlesztési projektjeinek megvalósítását;</p> <p>Környezetvédelmi infrastruktúra hiányosságai (szennyvízelvezetés, meddőhányók megszüntetése);</p> <p>Rossz műszaki állapotban lévő tavi partfalak;</p> <p>Rossz műszaki állapotú tavi hajó és csónakkikötők, valamint strandok;</p> <p>Rossz állapotú alsóbbrendű közlekedési utak;</p> <p>Hiányos közlekedési kapcsolatok;</p> <p>Összekötő jellegű alternatív közlekedési infrastruktúra hiánya;</p> <p>Rossz műszaki állapotú tavi vízi műtárgyak;</p> <p>Turista útvonalak kiépítetlensége, mely miatt számos természeti és kulturális örökségi érték nem bejárható;</p> <p>Kerékpár és gyalogos turisztikai útvonalak elszigeteltsége;</p> <p>Vízi sport létesítmények rossz állapota;</p> <p>Szálláshelyek eloszlása nem kielégítő;</p> <p>A vendégéjszakák száma alacsony;</p> <p>Vendéglátóhelyek száma és minősége alacsony;</p> <p>A helyi (élelmiszergazdasági) termékek még a térség közvetlen környezetében sem ismertek, emellett kevés a helyi, speciális kézműves termék, illetve ezek reklámja nem elégséges;</p> <p>Kevés bevezetett hungaricum;</p> <p>Tóparti települések felszíni vízvezetése megoldatlan, a csapadékvizek által a szennyvízhálózat időszakosan túlterhelt;</p> <p>Demográfiai egyenetlenségek;</p> <p>Kevés a valós térségi együttműködés.</p> <p>Nincs egységes turisztikai rendszer;</p> <p>Rosszul kihasznált egészségturisztikai adottságok</p> <p>nincs egységes kommunikációs stratégia</p>	<p>Az önkormányzatok fejlesztési forrásai korlátozottak;</p> <p>A Velencei –tó turisztikai vonzerő állapotának romlása;</p> <p>Természeti értékek pusztulása, tradíció megszűnése;</p> <p>Műemléki értékek pusztulása, tradíció megszűnése</p> <p>Hagyományos, kézműves technológiák eltűnése;</p> <p>A következő (2014-2020) uniós költségvetési periódusban rendelkezésre álló turisztikai, támogatási források mértéke az előző ciklushoz mérten várhatóan lecsökken.</p> <p>Tőkehiányos makrogazdasági környezet;</p> <p>Tőkehiányos nemzetgazdasági környezet;</p> <p>Vásárlóerő további csökkenése;</p> <p>depresszív társadalmi jelenségek,</p>

2.9 A térség problémái

Rossz vertikális és felülről közlekedési kapcsolatok, hidalyos infra- struktúra	Rossz állapottú tápai és vízi infrastruktú- ra, mítáryak, partszak- szok	Részben megoldatlan szennyvíz és felszíni vízelvezetés	Leromlott állapottú mütemlékek , kulturális intézmé- nyek, múzeumok	A természeti táji értékek nem egységes kezelése	Valós térsegi együttműkö- des hiánya	Egységes turisztikai marketing hiánya	Helyi termékek nem ismertek	Helyi kulturális élet nem mögnyobb közönsséget	Turisták alacsony mobilitása, az alternatív közlekedési módok infra- struktúrája hiányosságok	Vendéglátá- s és szálláshely szolgáltatá- sok egyenle- nek, minőségük részben elégtelen	Turisztikai értékek megtéríté- -hetősége nem meglelő
--	--	--	---	--	---	--	--------------------------------------	--	--	--	---

Magán beruházások elmaradása	Állami beruházások elmaradása	Önkormányzati beruházások elmaradása	A térség gazdaságának kiegyensúlyozatlansága, ennek potenciális kiegyensúlyozója első sorban a turizmus visszaesése, a vendégszázak alacsony száma, a látogatók összetételéből következően a vásárlóerő csökkenése
-------------------------------------	--------------------------------------	---	---

A térség **fejlesztése lelassult**, egymást erősítő negatív folyamatok indultak meg. Ezek a Velencei-tó, mint turisztikai desztináció **leértékelődését eredményezik**, a fejlődésre alkalmas Vértés és Váli-völgy térségében a **fejlesztés pedig nem tud megindulni ezzel a potenciális értékek hiberralódnak.**

2.10 A térség célrajza

<p>A térség fejlesztésének beindítása a térség turisztikai felértékelődése DUNANTÚL SZIVE PROGRAM Jövőkép: ÖKOTURISZTIKAI CÉLTERÜLET A REKREÁCIÓ, SPORT, KULTURÁLIS ÉS EGÉSZSÉGTURIZMUS TURISZTIKAI MODELLJE</p>
--

<p>Növekvő számú és volumenű Magán beruházás</p>	<p>A térség felértékelődése révén szükséges Állami beruházások megvalósulnak</p>	<p>Az önkormányzati adóbevételek növekedésével az Önkormányzatok folyamatos fejlesztésre és fenntartásra képesek</p>	<p>A térség realizációs igényeinek a csökken/(első) sorban turizmus) ezzel megerosodik, vendég éjszakák száma és a költés jelentősen növekszik</p>
---	---	--	---

<p>Vertikális és horizontális felfutó közlekedési kapcsolatok kiegészítése, infra- struktúra megújítása</p>	<p>Tópart és vízi infra- struktúra, mítványgák, partszaka- szok megújítása</p>	<p>Szennyvíz és felszíni vízelvezetés teljes körű kiegészítése</p>	<p>Műemlékek , kulturális intézmé- nyek, múzeumok felújítása</p>	<p>Egységes szempont- rendszer a természeti, táji értékekre vonatközön</p>	<p>Valós térsgai együtt- működés kialakítása</p>	<p>Egységes turisztikai marketing</p>	<p>Helyi témák elterjesztése</p>	<p>Helyi kulturális élet nem fejlesztése</p>	<p>Nő a turistik mobilitás, az alternatív közlekedési módotok megérem- tével</p>	<p>Minőség, kényen- súlyozott Vendéglátás és szálláshely szolgáltatás ok</p>	<p>Turisztikai értékek teljes körűen megközelít- hetőek</p>
---	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	---

<p>Állam és önkormányzatok összefogásának ösztönzése</p>	<p>Önkormányzatok közötti összefogás ösztönzése</p>	<p>Magán és közsztéra összefogásának ösztönzése</p>	<p>Térségi gondolkodás ösztönzése</p>
---	--	--	--

A céljában bemutatott specifikus célok megvalósításának egyrészt feltételei, másrészt kedvező hozadéka a szagatott vonallal jelölt
összefogások, együttműködések.

A térség fejlesztésének stratégiai célja az **ökoturisztikai célterület** térségi szlogen és jövőkép mentén a Térség fejlődésének beindítása. Az átfogó célok egy része az elmaradt beruházások pótlására vonatkozik, továbbá hangsúlyozza az önkormányzatok fejlesztési feladatai mellett a fenntartás üzemeltetési felelősségét és talán a legfontosabb átfogó célként a célfában megjeleni a reálgazdaság megerősítése.

Az egységes ökoturisztikai desztinációvá alakítható térség ideális fekvése lehetővé teszi, hogy elsősorban a Budapesti, illetve közeli nagyvárosi lakosok számára az egészséges, csendes és nyugodt környezetet biztosítsa sokrétű adottságaival. Ez a Velencei-tó környékén elsősorban a meglévő adottságok minőségét javító fejlesztéseket kell, hogy jelentse. Az alternatív közlekedési módok kiépítése rendkívül fontos. A saját térségi kerékpárút hálózat fejlesztésével összhangban kapcsolatot kell kialakítani a Móri borvidékkel, a Váli-völgy bevonásával a Duna menti EUROVELO hálózattal, illetve a Balaton irányába. Kiemelt hangsúlyt kell helyezni a helyi – térségi – megyei együttműködések továbbbepítésére, szervezeti háttérének megteremtésére. A turisztikai infrastruktúra fejlesztése a minőségi turizmus, kiemelt szerepben az ökoturizmus fogadás feltételeinek javítását kell, hogy elérje. A térség attrakcióinak komplex fejlesztése nagy vonzerőt jelenthet, növeli a helyben tartózkodási időt. A táj, környezet és épített örökségeinek átfogó program szerinti hosszú távú megóvása szintén fontos feladat.

A turisztikai térség élelmiszerrel való ellátásában ugyancsak elsődleges szerepet kell biztosítani a helyi termékeknek.

A települési környezet, infrastruktúra és szolgáltatási színvonal fejlesztése szintén elengedhetetlen a minőség javítása érdekében.

Az ökoturisztikai célhoz illeszkedve, kiemelten fontos a térségben az alternatív energianyelhasználás és közműmegoldások támogatása, az ilyen szempontból önálló mintafalvak kialakítása és turisztikai bemutatása.

3. Következtetések, javaslatok: a térség fejlesztésének legfontosabb beavatkozási területei – Prioritások

A fejezetben a helyzetelemzés, a SWOT analízis, a problémafa és célfa elemzés, valamint a kérdőívekre beérkezett válaszok során megjelenő prioritásokat, szükséges beavatkozásokat mutatjuk be a vitaanyag szintjén részletezve. A javasolt beavatkozásokat, mint a megalapozó munkafázisokra épülő javaslatokat cél, tartalom, az indokoltság szerinti bontásban, táblázatban ismertetjük.

A javaslatok nem érintik a nagy, csak kormányzati beavatkozással megvalósítható, az előzőekben említett infrastrukturális fejlesztéseket (pl. **országos közútfejlesztés, vasútfejlesztés, Velencei-tó partfalvédelem és kikötőfejlesztés, VVSI**), melyek a térség elérhetőségét és minőségét biztosítják.

Az összes beavatkozás esetében további részletes vizsgálatra, tervezésre van szükség a konkrét megvalósítás megkezdése előtt.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.1. Települési infrastruktúra
Cél	A lakosság jó közérzetének, életminőségének javítása megtartása, idegenforgalom számára vonzó környezet kialakítása, a természet és a környezet védelme.
Tartalom	A ténylegesen szükséges települési közterületek , parkok, sétányok, játszóterek felújítása, a járdák, útburkolatok felújítása, kiépítése. A tóparti strandok felújítása. A tömegközlekedés helyi kiszolgáló létesítményeinek egységes jó minőségű kiépítése. Felszíni vízvezetés megoldása, a szennyvíz hálózat tehermentesítése, szükség szerint kiépítése (a rácsatlakozás 100%-os állapotának elérése). Szelektív hulladékgyűjtés és feldolgozás elterjesztése. Az alternatív energiaforrások használatának elősegítése. Ennek kiemelt célpontja lehet a települések köztisztviselőinek bevonása egy térségi szolár programba. A települési közforgalmi szolgáltatások (kultúra, egészségügy) infrastrukturális megújítása.
Indokoltság	Az ökoturisztikai célterület imázs megteremtése, erősítése, a lakosság helyben maradásának elősegítése.
Feladatok/tevékenységek	Települési szintű problémafeltár készítése. Fejlesztési modulok kialakítása (partnerségben a kapcsolódó, hasonló gondokkal küzdő településekkel). A tervezett fejlesztések időbeli és forrásallokációs tervezése. Projekttervezés. Megvalósítás.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.2. Települések közötti közlekedési infrastruktúra
Cél	A térség elérhetőségének, át és bejárhatóságának biztosítása. A megfelelő tömegközlekedés életszerű elterjesztése.
Tartalom	A térségen túlmutató fejlesztések (melyek részletezése, nem jelen tanulmány célja) mellett a térség belső közlekedési infrastruktúrájának felújítása, a hiányzó irányok kiépítése. A tömegközlekedés optimalizálása a turizmus időbeliségének figyelembevételével. Települések közötti közutak felújítása. Busz és vasúti járatok menetrendjének turizmus igényeihez is igazítása.
Indokoltság	A térség három turisztikailag meghatározó súlypontja között megteremtett horizontális összeköttetés, a megközelítési idő lecsökkentése növelheti az egy főre eső attrakció megtekintést, hosszabb tartózkodást, több bevételt generál (oda is eljut ahová eredetileg nem tervezte).
Feladatok/tevékenységek	Térségi szintű problémafeltár készítése. Fejlesztési modulok kialakítása (partnerségben az elérésben érdekelt településekkel). A tervezett fejlesztések időbeli és forrásallokációs tervezése. Projekttervezés. Megvalósítás.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.3. Élményt nyújtó közlekedési módok fejlesztése (kerékpár, lovas, gyalogos,további öko eszközök)
Cél	Az öko-, sport-, és családi turizmus számára biztosított XXI. századi, elsősorban individuális közlekedés nagy létszámú, ma még inkább átutazó turistát vonz és tart a térségben, ezzel növelve az itt tartózkodást és a költséget.
Tartalom	A történelmi vasútvonalak turizmus számára történő ismételt megnyitása (Bicske - Vértesacsa). A későbbiekben a Székesfehérvár – Lovasberény szakaszhoz való kapcsolódása A turizmus szempontjából fontos alternatív megközelítési módok hiányos infrastruktúrája fejlesztendő. A kerékpáros közlekedés, a lovas és gyalogos turizmus infrastruktúrájának térségi kiépítése. Közösségi közlekedések minőségi (idő, eszköz) fejlesztése. A gyalogos turisták számára a meglévő utak javítása és hatásosabb karbantartása. Összeköttetés az országos kéktúra útvonallal. A kerékpáros turizmus számára az egyre jobban kiépített, településeket és egyéb látnivalókat is összekötő, bicikli utak tovább építése. A régió határán

	<p>húzódo nemzetközi kerékpárút hálózaton (EUROVELO 6.) kívül hiányoznak az összefüggő kerékpárút-hálózatok vagy az összefüggő kerékpárút-hálózatá szervezhető belső kerékpárút hálózati elemek (Velencei-tó kör és Székesfehérvár kivételével). A kapcsolat kialakítása a Móri borvidékkel (Iszkaszentgyörgy, Fehérvárcsurgó, Bodajk, Csókakő, Mór), a Váli-völgy bevonásával (Bicske, Etyek, Alcsút, Lovasberény, Nadap) a Duna menti EUROVELO hálózattal, illetve a Balaton irányába történő összeköttetéssel kiemelt cél. Kerékpár kölcsönző rendszer.</p> <p>A lovasturizmus számára az alkalmassá tett föld és murvás utak a horizontális közlekedés új formáit biztosíthatják, a Kincsem Nemzeti Lovasprogram részeként megvalósítva (Csákvár, Lovasberény, Velencei-tó), melynek része a lovasberényi Cziráky kastély is.</p> <p>A Velencei-tó vízi közlekedésének (egyéni közlekedési módok: vízitaxi, evezés) fejlesztése a kikötői infrastruktúra mellett kialakítandó.</p> <p>Információs elemek kialakítása.</p>
Indokoltaság	A hagyományos közlekedési módok mellett az alternatív turisztikai megközelítés korszerű „öko” szemléletet tükröz, jelentős többlet látogatót vonz.
Feladatok/tevékenységek	<p>Térségi szintű problémaeltár készítése.</p> <p>Térségi szintű célmeghatározás .</p> <p>Fejlesztési modulok kialakítása (partnerségben az elérésben érdekelt településekkel).</p> <p>A tervezett fejlesztések időbeli és forrásallokációs tervezése.</p> <p>Projekttervezés.</p> <p>Megvalósítás.</p>

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.4. Rekreációs infrastruktúra (sport, egészségmegőrzés, gyógyászat)
Cél	<p>A térségsport, rekreációs és egészségturisztikai infrastruktúrájának komplex szemléletű fejlesztése speciális, nagy vonzerőt jelenthet, növeli a helyben tartózkodási időt.</p> <p>A helyi lakosság számára jelentős megtartó és közösségépítő, életminőségjavító szerep.</p>
Tartalom	<p>A működő sportlétesítmények (Felcsút, Gárdony) továbbfejlesztése. A leromlott létesítmények felújítása (VVSI, északi evezőspálya). A településeken a tömeg és diáksport feltételeinek javítására nyitott és fedett sportpálya felújítás, szükség szerint építés.</p> <p>Az Agárdi Gyógy-és Termálfürdő vízessportbázisú bővítése, kihasználatlan egészségturisztikai lehetőségeinek kiaknázása, XXI. századi színvonalú</p>

	<p>megújítása. Helyi, települési sport és egészségmegőrző infrastruktúrájának feltérképezése, lehetőségeinek kihasználása, fejlesztése.</p>
Indokoltság	<p>A térségben a lakosság és az érdeklődők számára nem mindenhol hozzáférhető a sport és rekreáció alap infrastruktúrája. A nagyobb létesítmények állapota rossz, használatuk korlátozott. A gyógyfürdő a térség egyetlen nagyobb közönség számára elérhető ilyen létesítménye. Felújításuk, a térség identitását emeli, turisztikai kínálatbővítést jelent.</p>
Feladatok/tevékenységek	<p>Térségi szintű, és egyedi problémaeltár, revízió készítése. térségi szintű egészség-turisztikai koncepció a helyi lakosság életminősége tekintetében. Térségi és kormányzati szintű közös célmeghatározás. Komplex fejlesztési, hasznosítási projektek kialakítása (partnerségben az érdekelt tulajdonosokkal, használókkal, érdekelt településekkel). A tervezett fejlesztések időbeli és forrásallokációs tervezése. Projekttervezés. Megvalósítás.</p>

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.5. Épített és természeti örökség bemutatása, a kulturális örökség védelme
Cél	<p>A térség attrakcióinak komplex fejlesztése látogatómenedzsmenti célkitűzésekkel jelentős vonzerőt jelenthet, növeli a helyben tartózkodási időt. A táj, környezet és épített örökségeinek átfogó program szerinti hosszú távú megóvása szintén fontos feladat ez alapozza meg az ökoturisztikai célterületimázst.</p>
Tartalom	<p>Az itt található 36 település műemlékeinek jelentős része veszélyeztetett, és/vagy méltatlan használatból szenved, vagy használaton kívüli. Ezek felújítása, új közösségi, kulturális tartalommal való megtöltés, gazdaságilag fenntartható hasznosítása szükséges. Lovasberény, Vál, Tordas kastélyok felújítása, Majk Kamalduli Remeteség 2. ütem, Várgesztes vár felújítás, Csókakő vár 2. ütem, egyházi műemlékek felújítása, emlékházak, tájházak felújítása. Ipari emlékek bemutatása (Oroszlány, Majk bányászati tematikus park). A védett természeti területek koncepcionális, mindenre kiterjedő aktív védelme, megújítása azok hosszútávú megmaradása érdekében elengedhetetlen. Bemutatásuk, ellenőrzött megközelítheőségük a turizmus számára alapvető fontosságú. Alcsút,</p>

	Lovasberény, Vál kastélypark felújítása, Vértes Natúrpark és Dinnyési Fertő tanösvények kialakítása.
Indokoltság	A térség értékei veszélyeztetettek, nem hozzáférhetők, nem töltik be a társadalomban és a gazdaságban kívánatos szerepüket. Felújításuk, megóvásuk a térség identitását emeli, turisztikai kínálatbővítést jelent. A helyi lakosság életminőségének növelése számos pozitív hatással jár.
Feladatok/tevékenységek	Térségi szintű, és egyedi problémaeltár, revízió készítése. Térségi szintű célmeghatározás . Komplex fejlesztési, hasznosítási projektek kialakítása (partnerségben az érdekelt tulajdonosokkal, használókkal, érdekelt településekkel). A tervezett fejlesztések időbeli és forrásallokációs tervezése. Projekttervezés. Megvalósítás.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.6. Tematikus utak
Cél	A komplex és különböző motivációknak megfelelő turisztikai kínálat bővítése.
Tartalom	A térségben lévő, azonos érdeklődési kör számára fontos attrakciók csomagként történő hasznosítása, promóciója. A csomagok kialakítása a termék jellege szerint (pl.: kastélyok, várak, természetvédelmi területek, kiállítások, gasztroturizmus, egészségturizmus, rendezvényturizmus, vallási turizmus, helyi termékek útja, stb.). A térségben lévő, kiválasztott területen lévő attrakciócsomagként történő hasznosítása, promóciója (pl.: Velencei hegység, Mór környéke, Oroszlány-Majk környéke, Vértesi túra, stb.) Egységes arculati elemek, saját honlap, kedvezménykártya, szervezett utaztatás, stb.
Indokoltság	A pontszerű látogatások ideje rövidebb, a látogató így általuk még nem ismert attrakciókhoz is eljutnak. Új egyedi termék bevezetése újdonsági (gazdasági és ismertségi) versenyelőnyt jelent. Követő termék esetében már meglévő kereslet vonható be.
Feladatok/tevékenységek	Térségi szintű érték dokumentáció készítése. Csomagok kialakítása. Csomagok fejlesztésének időbeli és forrásallokációs tervezése. Kommunikáció, promóció, marketing. Monitoring.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.7. Helyi termékek elterjesztése
Cél	Az ökoturisztikai célterület-érzés, helyi brand erősítése. Egységes arculat és, elosztási feltételek biztosítása. A helyi gazdasági szereplők pozícióinak erősítése. Munkahelymegtartás, lehetőség szerint új munkahelyek létrehozása.
Tartalom	Az UMVP programok folytatása a HVS keretében. A gazdaságélénkítés érdekében a vállalkozások létrehozása, fejlesztése, szolgáltatóházak, helyi piacok, kialakítás. Olyan fejlesztések támogathatók, amelyek a térség adottságaira, hagyományaira építenek, helyi (Turisztikai is!) szükségleteket, igényeket elégítenek ki, innovatívak, környezetkímélő mezőgazdasági technológiák alkalmazását és bemutatását, tájjellegű növények, ültetvények telepítését és népszerűsítését vállalják. Saját szervezésű rendezvények megvalósítása. A szolgáltatók szakmai képzése
Indokoltság	A hiányos szakmai tudás fejlesztése. Új kompetenciák elérése. Kommunikációs tevékenység (pl. PR, marketing) tevékenység erősítése. A problémák kiszűrése, kezelése. A turisztikai ágazat hatékonyságának növelése.
Feladatok/tevékenységek	Térségi szintű helyi termék stratégia kialakítása, megvalósítása. Csomagok kialakítása. Csomagok promóciója. Monitoring.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.8. Egységes turisztikai rendszer kialakítása
Cél	Az ökoturisztikai célterület érzés, brand kialakítása, erősítése. Egységes vendégfogadási, elosztási feltételek biztosítása
Tartalom	Térségi TDM szervezet létrehozása, működtetése. Egységes, összehangolt kommunikációs tevékenység. Térségi kedvezménykártya bevezetése. Innovatív tájékoztatás. Park&ride megvalósítása (kerékpár, csónak). Térségi turisztikai információs irodák létrehozása a főbb pontokon. A szolgáltatók szakmai képzése
Indokoltság	A hiányos kommunikációs (pl. PR, marketing) tevékenység erősítése. A problémák kiszűrése, kezelése.

	A turisztikai ágazat hatékonyságának növelése.
Feladatok/tevékenységek	Térségi szintű turisztikai stratégia kialakítása, megvalósítása. Csomagok kialakítása . Csomagok promóciója. Monitoring.

Prioritás/Beavatkozás megnevezése	3.9. A térségi települések fejlesztéseinek összehangolása, közös fejlesztési stratégia kialakítása révén
Cél	Komplex, hosszútávú térségi tervezés, probléma feltárás és a célok összehangolása.
Tartalom	CLLD tervezés és forrásfelhasználás mellett létrehozott és működtetett munkaszervezet az érdekelt települések, LEADER HACS-ok, kormányzati szervek, szolgáltatók bevonásával. A fejlesztések forrás feltárása és allokációja katalizátor szerepét látja el. A térség településeinek vezetői, és egyéb érdekelték (civil szervezetek, vállalkozók) több alkalmas workshopon egyeztetik a települési fejlesztési elképzeléseket és az értékelemzés módszerével kialakítják a Velencei-tó egészének fejlődése érdekében legoptimálisabb fejlesztési feladatmegosztást és ütemtervet. A helyi tervezés célja, nem egy tanácsadó céggel való terveztetés, hanem a valódi személyes párbeszéd és közös feladatmegoldás a szakértő katalizátor szerep biztosítása mellett.
Indokoltság	A pontszerű fejlesztések helyett a komplex, egymásra épülő egymást erősítő fejlesztések elősegítése , az externáliás hatások optimalizálása, és a sikeres projektek megvalósítása érdekében. A Térségi Fejlesztési Tanácsban megnyilvánuló stratégiai gondolkodás taktikai szinten történő megvalósítása.
Feladatok/tevékenységek	Térségi szintű problémafeltár készítése. Az egyedi és térségi szintű célok összehangolása. A komplex projektek generálása. Fejlesztések, fejlesztési modulok kialakítása (partnerségben érdekeltekkel). A tervezett fejlesztések időbeli és forrásallokációs tervezése. Projekttervezés technikai segítése. Megvalósítás technikai segítése.

4. Összefoglaló

A Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi fejlesztési Tanács területe a Dunántúl egy ma még kevésbé exponált, feltárt, a turisztikai kereslet által elsősorban belföldi turisztikai célpontja. Lehetőségeit optimálisan tekintve és a realitásokat nem figyelmen kívül hagyva bármelyik, a belföldi és nemzetközi turizmus által kedvelt területtel szemben versenytársként jelenhet meg - adott esetben felveheti a versenyt. A jelenlegi hazai és nemzetközi turisztikai trendek folyamatos változása a térség pozícióit erősítheti. Ilyen változás a megnövekedett igény a hagyományos turisztikai ágazatok mellett megjelent, elsősorban a természeti környezet adottságait figyelembevevő, azt turisztikai háttér-attrakcióként megjelenítő „ökoturizmus” lehet. Különleges és az általánostól eltérő természeti adottságai, jelentős kulturális örökségi értékei és kedvező közlekedés földrajzi helyzete miatt fejlődése növekvő pályára állítható. Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét (Budapest, Balaton) összekötő Velencei-tó -Váli-völgy térségének turisztikai potenciálja egyre jobban emelkedik, 2030-ra az ország legjelentősebb turisztikai tengelyévé válik. Ezt a térségen átívelő lehetőséget kell megragadni.

A térség 36 településén végzett kérdőíves lekérdésünk egyértelműen mutatja, hogy a helyiek számára a turizmus, mint fejlesztendő „gazdasági szektor” a kívánt kitörési pont (a turizmus, mint általános fogalmi megnevezés, azonban önmagában üressé válik, ha nem komplexen a turizmus rendszer kereslet-kínálat rendszer működésének alapján valósul meg a célkitűzés, fejlesztés-megvalósítás és fenntartás).

A térség jövőképe: **ökoturisztikai célterület.** Az egységesen ökológiai mintaterületté alakítható térség ideális fekvése lehetővé teszi, hogy a fővárosi, illetve közeli nagyvárosi (elsősorban civilizációs terhekkel terhelt) lakosok számára éppen a legszükségesebb egészséges, csendes, nyugodt környezetet biztosítsa, sokrétű adottságaival. A térségek egységes fejlesztési területté válása két megye együttműködését igényli.

A vizsgálat során azonosított fejlesztési prioritások:

Települési infrastruktúra.

Települések közötti közlekedési infrastruktúra.

Élményt nyújtó közlekedési módok fejlesztése (kerékpár, lovas, gyalogos, öko).

Rekreációs és gyógyászati infrastruktúra (sport, egészség, gyógyászat).

Épített és természeti örökség bemutatása, a kulturális örökség védelme.

Tematikus utak.

Helyi termékek elterjesztése.

Egységes turisztikai rendszer kialakítása.

A térségi települések fejlesztéseinek összehangolása, közös fejlesztési stratégia kialakítása.

A turisztikai infrastruktúra fejlesztése terén figyelmet kell fordítani a minőségi turizmus, kiemelt szerepben az ökoturizmus fogadás feltételeinek javítására. A mai turisztikai trendek - gyalogos, kerékpáros, lovas, vízi, falusi, slow és zöld, illetve ökoturizmus -összes feltétele adott. A térség helyi termékei, kulturális, gasztrológiai és borászati hagyományai bemutatásával a környezetudatos fejlesztéssel a turizmus igazi húzóágazattá válhat.

A turizmushoz kapcsolódóan fontos a célirányos szakképzések elindítása, valamint a nyelvi- és marketing ismeretek bővítése a térségben.

Az ökoturisztikai célhoz illeszkedve, kiemelten fontos a térségben az alternatív energiafelhasználás és közműmegoldások támogatása, az ilyen szempontból önálló (első ütemben) mintafalvak kialakítása és turisztikai bemutatása.

A fejlődés egyértelműen a hatékonyabb hálózati kapcsolatrendszeren, az együttműködés feltételeinek javításán múlik, ennek feltételeit szükséges biztosítani

A tervezett fejlesztések egy mintaprojekt, a **Dunántúl szíve** programmegvalósítása során egymást erősítik, externáliás hatásuk jelentős térségfejlesztési potenciált hordoz. A szükséges előkészítés után a megvalósításhoz szükséges fejlesztési források a következő Európai Unió tervezési ciklus alatt (2014-2020), Strukturális Alapokból és a Kohéziós Alapból központi költségvetési társfinanszírozással biztosíthatók.

5. Mellékletek

5.1. Értékleltár⁴

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1	Alcsútdoboz	Alcsúti Arborétum	természetvédelmi terület	országos jelentőségű TT	Alcsúti Arborétum
2	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói fekete dió fasor	fasor	helyi jelentőségű TE	
3	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói jóléti erdő (Rézhegy)	erdő	helyi jelentőségű TT	Rézhegy
4	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói platán fasor és vadkörtefa	fasor	helyi jelentőségű TE	
5	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói Rézhegyi-fenyves	természetvédelmi terület	helyi jelentőségű TT	
6	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói vadgesztenye fasor	fasor	helyi jelentőségű TE	
7	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói-égeres	erdő	helyi jelentőségű TT	
8	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói-hársfasor	fasor	helyi jelentőségű TE	
9	Alcsútdoboz	Alcsútdobozói-platánfa	fa	helyi jelentőségű TE	
10	Alcsútdoboz	Alcsúti keleti gyertyános	fasor	helyi jelentőségű TE	
11	Alcsútdoboz	Pogányvár - bronzkori földvár	földvár	helyi jelentőségű TE	Göböljárás pusztától DK-re
12	Alcsútdoboz	Habsburg kastély és műemléki környezete (Storno kápolna, babaház, medveház, pálmaház, vashíd, kutatóház, oroszlanos-kút,...)	építmény	műemléki védelem	
13	Alcsútdoboz	Cifraistálló	építmény	műemléki védelem	Máriavölgy
14	Alcsútdoboz	Szent Mihály arkangyal-szobor	szobor	műemléki védelem	
15	Alcsútdoboz	Gazdatiszti kúria	épület	műemléki védelem	Szabadság u. 105.
16	Alcsútdoboz	Református templom	templom	műemléki védelem	Szabadság u. 122.
17	Alcsútdoboz	Református templom	templom	műemléki védelem	Szabadság u. 228.
18	Alcsútdoboz	Majorsági épületek, magtár	épület	műemléki védelem	Hatvanpuszta
19	Alcsútdoboz	Tűzoltó vas mászótorony	építmény	helyi védelem	
20	Alcsútdoboz	Alcsúti Kápolna Koncertek	rendezvény	hagyományos kulturális esemény	Alcsúti Arborétum

⁴ Az értékleltár nem lezárt, folyamatosan bővül

Az alcsútdobozi Storno kápolna

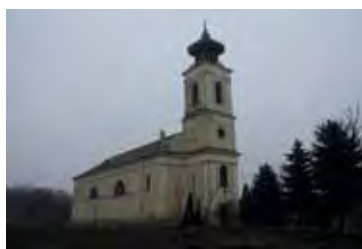

Az alcsútdobozi Oroszlános-kút

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
21	Baracska	Nagyhalom		természeti érték	
22	Baracska	Református templom	templom	műemléki védelem	Templom u.
23	Baracska	Katolikus templom	templom	helyi védelem	Kossuth u.
24	Baracska	Egykori nemesi kúriák	épület	helyi védelem	
25	Baracska	200 éves pince	építmény	helyi védelem	
26	Baracska	Református köznemesek kriptái és sírkövei	építmény	helyi védelem	
27	Baracska	Vörösmarty emlékhely	emlékmű	helyi védelem	
28	Baracska	Emlékpark	szobor, emlékmű	helyi védelem	

A baracscai Nagyhalom

A baracscai református templom

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
29	Bodmér	Református templom	templom		
30	Bodmér	Pusztatemplom		történelmi emlék	
31	Bodmér	I. és II. világháborús emlékmű			
32	Bodmér	Millenniumi Emlékszobor			

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
33	Bokod	Evangélikus templom		kulturális érték	
34	Bokod	Református templom		kulturális érték	
35	Bokod	Tájház		kulturális érték	
36	Bokod	Római katolikus templom		kulturális érték	
37	Csákberény	Református templom	templom	helyi kulturális érték	Bajcsi-Zsilinkszky utca 14
38	Csákberény	Szent Márton római katolikus templom	templom	helyi kulturális érték	Kossuth Lajos utca 1
39	Csákberény	I. és II. világháborús emlékmű	emlékmű	helyi kulturális érték	
40	Csákberény	Szikszai János és Manszbarth Antal emlékszobra	szobor	helyi kulturális érték	
41	Csákberény	Gróf Merán Fülöp szobra	szobor	helyi kulturális érték	

Bodmér református templom

Bokod római katolikus templom

Csákberény látkép

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
42	Csákvár	Csíkvarsai rét		természeti érték	
43	Csákvár	Haraszt-hegy		természeti érték	
44	Csákvár	Baráczházi-barlang		természeti érték	
45	Csákvár	Csákvári Kastély-park Természetvédelmi Terület	park	helyi jelentőségű védett természeti terület	
46	Csákvár	Eszterházi-kastély és kastélykert	kastély	műemléki védelem	
47	Csákvár	Anna-falu			
48	Csákvár	Irodaház	középület	helyi védelem	
49	Csákvár	Kerti építmény, ún. löportorony		műemléki védelem	
50	Csákvár	Kórház		helyi védelem	
51	Csákvár	Kórház; szociális otthon		műemléki védelem	Szent Vince utca 2. vagy 1.
52	Csákvár	Közpark; szanatórium alatt		helyi védelem	

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
53	Csákvár	Lakóház		műemléki védelem	Kálvária u. 13.
54	Csákvár	Lakóház		műemléki védelem	Tompa utca 1.
55	Csákvár	Református iskola és könyvtár	iskola	műemléki védelem	Kálvin utca 11.
56	Csákvár	Szanatórium		helyi védelem	
57	Csákvár	Református templom		kulturális érték	Kálvin utca 9
58	Csákvár	Katolikus templom		kulturális érték	Szent Mihály tér
59	Csákvár	Fazekas		népi mesterségek	
60	Csákvár	Fazekas		népi mesterségek	
61	Csákvár	Fazekas		népi mesterségek	

A csákvári Eszterházi-kastély

A csákvári lőpor torony

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
62	Csókakó	Présház-pince	présház	műemléki védelem	Alsómagyarosi dűlő
63	Csókakó	Várrom	rom	műemléki védelem	
64	Felcsút	Római katolikus templom	templom	műemléki védelem	Fő utca 114.
65	Felcsút	Református templom	templom	helyi védelem	57/1 hrsz
66	Felcsút	Bars-Kozma-Müller kúria	épület	helyi védelem	Fő utca 176.
67	Felcsút	Kulcsár-Hajós kúria	épület	helyi védelem	Fő utca 65.
68	Felcsút	Szöke-Göcze kúria	épület	helyi védelem	Fő utca 56.
69	Felcsút	Tamássy-Margalit kúria	épület	helyi védelem	Fő utca 68.
70	Felcsút	Vető kúria	épület	helyi védelem	Fő utca 199.

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
71	Felcsút	Lakóház	épület	helyi védelem	Fő utca 77.
72	Felcsút	Polgármesteri Hivatal	épület	helyi védelem	Fő utca 75.
73	Felcsút	Régi vasútállomás	épület	helyi védelem	467 hrsz
74	Felcsút	Endresz György repüléstörténeti emlékmű	emlékmű	kulturális érték	
75	Felcsút	Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia	épület	helyi védelem	
76	Gánt	Központi Bányászati Múzeum - Balás Jenő Bauxitbányászati Kiállítás		jellegzetes, helyi adottságokra épülő ipari létesítmények	
77	Gánt	Gánti Bauxitbánya - tanösvény és bányamúzeum		természeti érték	
78	Gánt	Lakóház		kulturális érték	
79	Gánt	Római katolikus kápolna és harangláb		műemléki védelem	
80	Gánt	Római katolikus templom		műemléki védelem	

A csóka-kői várrom

A felcsúti római katolikus templom

Gánti Bauxitbánya Múzeum

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
81	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Református Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Mátyás király u. - Petőfi u. sarok
82	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szent Anna Kápolna	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd Gárdonyi Géza u. 3. 3021/4 hrsz.
83	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szent István Király Római Katolikus Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Gesztenye sor - Balatoni u. sarok
84	Gárdony-Agárd-Dinnyés	volt Franklin nyomda üdülője	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Vasút u. 34-35. 4457 hrsz.
85	Gárdony-Agárd-Dinnyés	volt Harsányi villa	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Chernel I. u. 5373/2 hrsz.
86	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Velencei-tavi Galéria (régii Magtár épület)	galéria	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Sigray u. 1.
87	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Préposti Kúria	kastély	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2485 Dinnyés, Gárdony Géza út 5.
88	Gárdony-Agárd-Dinnyés	volt Karsai cukrászda	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Balatoni út 2417 hrsz.
89	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 63.
90	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 49.
91	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 38.
92	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 18.
93	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 46.
94	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Vörösmarty u. 17.
95	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szolgálati lakás	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 9.
96	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szolgálati lakás	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Gárdony, Bóné K. u.11.
97	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Jézus szíve Római Katolikus Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Posta u.
98	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Hársfák	fasor	helyi jelentőségű TE	2484 Agárd

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
99	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Juharfák	fasor	helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Szövetkezetek útja
100	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vadgesztenyefák	fasor	helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Gesztenye sor
101	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vadgesztenyefák	fasor	helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Petőfi Sándor utca
102	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vadgesztenyefák	fasor	helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Márvány u.
103	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Platánfák	fasor	helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Széchenyi u.
104	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Hársfák	fasor	helyi jelentőségű TE	2485 Dinnyés Hársfa sor
105	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Dinnyési Fertő**	természetvédelmi terület	országos jelentőségű TT	Dinnyés nyugati része
106	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Velencei-tavi Madárrezervátum**	természetvédelmi terület	országos jelentőségű TT	a Velencei-tó nyugati része
107	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Gárdonyi Géza Emlékház	épület	országos műemléki védelem	2484 Agárd, Sigray u. 1.
108	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Nádasdi Obelisz	szobor	országos műemléki védelem	2484 Agárd, Temető, Márvány u.
109	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Agárdi római katolikus temető	temető	országos műemléki védelem	2484 Agárd, 3654/3 hrsz.
110	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szent György Római Katolikus Templom	templom	országos műemléki védelem	2485 Dinnyés, Gárdonyi Géza u. 23.
111	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Református Templom	templom	országos műemléki védelem	2483 Gárdony, Bóné Kálmán u. 10.
112	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Parkerdő	park	újkori építmény	2484 Agárd Széchenyi István u.
113	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Rönkvár	építmény	újkori építmény	2484 Agárd, Sigray u. 1.
114	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Dinnyési Templomkert Hagyományörző Turisztikai Központ	épület	újkori építmény	2485 Dinnyés, Gárdonyi Géza u. 6.
115	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Nemzedékek Háza	épület	újkori építmény	2483 Gárdony, Gárdonyi Géza u. 1.
116	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vital Hotel Nautis	épület	újkori építmény	2483 Gárdony, Holdfény sétány 9.

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
117	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Gárdonyi Géza mellszobra	szobor		2484 Agárd Sigray u.1.
118	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Dr. Springer Ferenc emlékmű	szobor		2484 Agárd, Hajókikötő
119	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Huszár Imre: Csodaszarvas szobor	szobor		2484 Agárd, Balatoni út 60.
120	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Bory Jenő: Tótündér	szobor		2484 Agárd, Balatoni-Kemping u. sarok
121	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Laborcz Ferenc: Vízbe lépő nő	szobor		2484 Agárd, Balatoni út 60.
122	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Huszár Imre: Női akt	szobor		2484 Agárd, Tópart út 1. (Napsugár strand)
123	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Laborcz Ferenc: Kozmikus formák	szobor		2484 Agárd, Balatoni u. 60.
124	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Palotai Gyula: Fésülködő	szobor		2484 Agárd, Fürdő tér 1. (Gyógyfürdő előtt)
125	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Országzászló	szobor		2484 Agárd, Országzászló tér
126	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Madárdal Tanösvény	tanösvény		2484 Agárd, 2485 Dinnyés
127	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Bika-völgyi tározó tó	víztározó		2484 Agárd, Névtelen árok
128	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Agárdi Termál és Gyógyfürdő	épület		2484 Agárd, Fürdő tér 1.
129	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Agárdi Pálinkafőzde	épület		2484 Agárd, Sreiner tanya
130	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Egykori Strand szálloda	épület		2484 Agárd, Napsugár strand
131	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Kaktuszkert	épület		2484 Agárd Szabadka u. 6.
132	Gárdony-Agárd-Dinnyés	MOHOSZ	épület		2484 Agárd Tópart u. Pf.16.
133	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Chernel István Madárvárta, Madártani Kutatóállomás	természeti érték		2484 Agárd, Chernel I. u.
134	Gárdony-Agárd-Dinnyés	1848-as kopjafa	emlékmű		2483 Gárdony, Posta u. 6.
135	Gárdony-Agárd-Dinnyés	56-os Kettős kopjafa	emlékmű		2483 Gárdony, Hősök tere

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
136	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Ambrus Éva díszkút	díszkút		2483 Gárdony, Gárdony központ (Polgármesteri Hivatal előtti tér)
137	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Három kereszt	emlékmű		2483 Gárdony, Balatoni út (Agárdi Katonai Emlékhely)
138	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Trianon Emlékmű	emlékmű		2483 Gárdony, Bóné K. u. 8. (Református Templomkert)
139	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Kerényi Jenő - Szocialista művészet	szobor		2483 Gárdony, Bóné K. u. 14.
140	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Melocco Miklós: II. Világháborús Emlékkő	emlékmű		2483 Gárdony, Bóné K. és Posta u. sarok
141	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Millenniumi kopjafa	emlékmű		2483 Gárdony, Hősök tere
142	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Laborcz Ferenc: Fürdőző gyermekek	szobor		2483 Gárdony, Szabadság u. (7. főút mellett)
143	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Hermann Zsolt - Áldozat	szobor		2483 Gárdony, Posta u. templomkert
144	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Öko Beach			2483 Gárdony, Harcsa u. 2.
145	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Sarvajc körörsztje	emlékmű		2484 Agárd, Chernel I. u.

Gárdonyi Géza Emlékház

Agárdi Református Templom

A dinnyési Szent György Római Katolikus Templom

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
146	Gyúró	Szentgyörgypuszta	természetvédelmi terület	NATURA 2000 terület	
147	Gyúró	Hármas halom: Páskom-hegy	földvár	természeti érték	
148	Gyúró	Római katolikus templom	templom	műemléki védelem	Templom tér
149	Gyúró	Református Templom	templom	helyi védelem	Rákóczi út
150	Gyúró	Evangélikus Templom	templom	helyi védelem	Thököly út 33.
151	Gyúró	Millenniumi Emlékpark	emlékhely	helyi védelem	
152	Gyúró	Ismeretlen Katona Sírja Emlékkereszt	emlékmű	helyi védelem	Akácfa utca, temető
153	Gyúró	Szent István kút	építmény	helyi védelem	Templom tér
154	Gyúró	Világháborús emlékmű	építmény	helyi védelem	Rákóczi út
155	Kajászó	Református templom	templom	helyi védelem	Rákóczi u.
156	Kajászó	Világháborús emlékmű	emlékmű	helyi védelem	Rákóczi u.
157	Kajászó	Artézi kút	építmény	helyi védelem	Rákóczi u.

A gyúrói római katolikus templom

A kajászói református templom

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
158	Kápolnásnyék	Polgármesteri Hivatal előtti tér	tér	helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 28.
159	Kápolnásnyék	Zsidó temető	temető	helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. U. 16. , 874 hrsz.

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
160	Kápolnásnyék	Temető	temető	helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 702-703 hrsz.
161	Kápolnásnyék	Szociális otthon (volt Katolikus iskola)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 897. hrsz
162	Kápolnásnyék	Lovarda	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, 51 hrsz.
163	Kápolnásnyék	Dabasi Halász-Kastély és gazdasági épületei	kastély	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék Deák F. u. 9., 436/7 hrsz.
164	Kápolnásnyék	Jézus szíve Római Katolikus templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 51., 897 hrsz.
165	Kápolnásnyék	Református templom és udvara	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 14., 29/1 hrsz.
166	Kápolnásnyék	volt Zsidó Iskola	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Balassa u. 4. , 907/1 hrsz.
167	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 11. 750/1 hrsz.
168	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 13. 749 hrsz.
169	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 15/a. 748/1 hrsz.
170	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 8. 713 hrsz.
171	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Sz. Gellért tér 28. 776 hrsz.
172	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Sz.Gellért tér 19. 772 hrsz.
173	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Sz.Gellért tér 14. 769 hrsz.
174	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. u. 3. 890 hrsz.
175	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. u. 5. 889 hrsz.

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
176	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. u. 7. 888 hrsz.
177	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2485 Kápolnásnyék, Gárdonyi G. u. 12. 151 hrsz.
178	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi G. u. 11. 202 hrsz.
179	Kápolnásnyék	Lakóépület, kúttal	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Ady E. 12. 660 hrsz.
180	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 87. 840 hrsz.
181	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 85. 843 hrsz.
182	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 83. 844 hrsz.
183	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Balassi B. u. 1920 hrsz.
184	Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Tó u. 14. 100 hrsz.
185	Kápolnásnyék	Református Községi Temető	temető	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék Fő u. 207 hrsz.
186	Kápolnásnyék	Söröző kútja	kút	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Arany J. u. 1315 hrsz.
187	Kápolnásnyék	Kút	kút	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi G. - Dózsa Gy. u. sarok
188	Kápolnásnyék	Feszület	feszület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Deák u. 8.
189	Kápolnásnyék	Kőkereszt	kőkereszt	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2476 Kápolnásnyék, Kossuth L. u. 4.
190	Kápolnásnyék	1848 -as Emlékmű	emlékmű	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
191	Kápolnásnyék	Vörösmarty Mihály szobra	szobor	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 31.
192	Kápolnásnyék	Balassa Antal síremléke	emlékmű	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 1.
193	Kápolnásnyék	I. és II. Világháborús Emlékmű	emlékmű	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
194	Kápolnásnyék	1956-os Emlékmű	emlékmű	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
195	Kápolnásnyék	Porták (pinceépületek)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Csekés
196	Kápolnásnyék	Hősök tere díszpark	park	helyi jelentőségű TÉ	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
197	Kápolnásnyék	Központi díszpark	park	helyi jelentőségű TÉ	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 33.
198	Kápolnásnyék	Vörösmarty Emlékház Parkja*	park	helyi jelentőségű TT	2475 Kápolnásnyék Vörösmarty Mihály u. 31.
199	Kápolnásnyék	Vörösmarty Mihály Emlékház	emlékház/ múzeum	országos műemléki védelem	2475 Kápolnásnyék Vörösmarty Mihály u. 57 hrsz.
200	Kápolnásnyék	Református Családosok és Magányosok Közösségi Háza	épület		2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 16. 28/1 hrsz.
201	Kápolnásnyék	Református Parókia	épület		2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 14. 29/1 hrsz.
202	Kápolnásnyék	Református Temető Kenessey Kripta	temető		2475 Kápolnásnyék, Fő u. 90. 207 hrsz.
203	Kápolnásnyék	Kommunizmus magyar áldozatai emlékére	emlékmű		2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39.
204	Kápolnásnyék	Millicentenáriumi emlékmű Honfoglalás 1.100 évfordulójára	emlékmű		2475 Kápolnásnyék, Fő u. 25.
205	Kápolnásnyék	Vörösmarty család címere és Kápolnásnyék címere	emlékmű		2475 Kápolnásnyék, Fő u. 25.
206	Kápolnásnyék	Anna Galéria	galéria		2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 8.
207	Kápolnásnyék	Helytörténeti-Kovács kiállítás	kiállítás		2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi u. 13.
208	Kápolnásnyék	Ásványkiállítás	kiállítás		2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi u. 13.
209	Kápolnásnyék	Schweidel Anna (Halász család) romos kripta	temető		2475 Kápolnásnyék,
210	Kápolnásnyék	Bartók szobor	szobor		2475 Kápolnásnyék, Bartók utca
211	Kápolnásnyék	Református Ifjúsági ház	épület		2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 11. 162 hrsz.

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
212	Kápolnásnyék-Pettend	Pettend Kápolna	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, 066/2 hrsz.
213	Kápolnásnyék-Pettend	Pettend Major	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, 1101/22 hrsz.

Vörösmarty Mihály Emlékház

*Helytörténeti Kovács Kiállítás
Kápolnásnyéken*

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
214	Lovasberény	Kazal-hegy	egyedülálló löszjelenség	természeti érték	
215	Lovasberény	Velencei-hegység	természetvédelmi terület	NATURA 2000 terület	
216	Lovasberény	A bronzkorból fennmaradt Mihályvár, illetve Szűzvár nevű egykori földvárak	földvár	helyi természeti érték	Mihályvár
217	Lovasberény	A Cziráky-kastély és környéke a kápolnával, a kis tóval, a hajdani angol kerttel	épület	műemléki védelem	Fehérvári u. Vörösmarty M. út
218	Lovasberény	Római katolikus templom	templom	műemléki védelem	Kossuth utca
219	Lovasberény	Református templom	templom	műemléki védelem	Kossuth utca 86.
220	Lovasberény	A szőlőhegyi Cziráky-körpince	építmény	műemléki védelem	János-hegy
221	Lovasberény	Présház	építmény	műemléki védelem	Nagydiósi dűlő
222	Lovasberény	Présház, pince	építmény	műemléki védelem	Nagydiósi dűlő 325.
223	Lovasberény	A XVIII. századtól fennálló zsidó temető	temető	műemléki védelem	

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
224	Lovasberény	Lakóház, Lenke Galéria	épület	műemléki védelem	Arany János utca 17.
225	Lovasberény	Lakóház	épület	műemléki védelem	Jókai utca 13.
226	Lovasberény	Az 1878-ban emelt Szent Flórián-szobor	szobor	helyi védelem	Kossuth utca 1.
227	Lovasberény	Csákváry Faluház	épület	helyi védelem	Hunyadi u. 6.
228	Lovasberény	Hősi Emlékmű	emlékmű	helyi védelem	
229	Lovasberény	Katonai temetők	temető	helyi védelem	
230	Lovasberény	Mária-kápolna	épület	helyi védelem	Vörösmarty u.
231	Lovasberény	Tűztorony	építmény	helyi védelem	
232	Lovasberény	Gudadomb - őskori és római kori telepnyomok		helyi védelem	Alsótelek
233	Lovasberény	Lovasberényi festőtábor	kulturális esemény	kulturális érték	
234	Lovasberény	Berényiek találkozója	kulturális esemény	kulturális érték	

A lovasberényi Csirák-kastély

A lovasberényi Csirák-körpince

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
235	Martonvásár	Martonvásári-park	természetvédelmi terület	országos jelentőségű TT	Emlékezés tere 1.
236	Martonvásár	Szent-László patak völgye ökológiai folyosó	patak völgy	természeti érték	
237	Martonvásár	Brunszvik-Habsburg-Dreher kastély	épület	műemléki védelem	Emlékezés tere 1.
238	Martonvásár	Gyermekkert	épület	műemléki védelem	Dózsa György u. 13.
239	Martonvásár	Magtár	épület	műemléki védelem	Magtár u.
240	Martonvásár	Malom	épület	helyi védelem	Rákóczi F. u.

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
241	Martonvásár	Római katolikus templom	templom	műemléki védelem	Emlékezés tere
242	Martonvásár	Mária Immakulata-szobor	szobor	műemléki védelem	Szent László u.
243	Martonvásár	Nepomuki Szt. János-szobor	szobor	műemléki védelem	Emlékezés tere
244	Martonvásár	Lakóház, asztalosműhely	épület	műemléki védelem	Szent László u. 7.
245	Martonvásár	Emlékezés tere	emlékhely	helyi védelem	Emlékezés tere
246	Martonvásár	Brunszvik- és Dreher-mauzóleum	épület	műemléki védelem	Bajcsy-Zsilinszky út
247	Martonvásár	Beethoven-múzeum	múzeum	kulturális érték	Kastélypark
248	Martonvásár	Óvoda Múzeum	múzeum	kulturális érték	Kastélypark
249	Martonvásár	Beethoven koncertek	kulturális esemény	kulturális érték	Kastélypark
250	Martonvásár	Martonvásári Nyár	kulturális esemény	hagyományos kulturális érték	

Brunszvik-Habsburg-Dreher kastély

A martonvásári DreherMauzóleum

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
251	Mór	Agrár-ipari épület (40 db)	épület	helyi védelem	Ezerjő utca - Pince utca - Pincesor utca
252	Mór	Borospincék	pince	műemléki védelem	Pince utca, 12, 14, 16, 18, 20
253	Mór	Ezerjő u. - Pince u. - Pincesor u.	épület együttes	helyi védelem	Ezerjő u. - Pince u. - Pincesor u.
254	Mór	Istállóépület	istálló	műemléki védelem	Deák Ferenc utca 4.
255	Mór	Járásbíróság; városháza és lakóház	közigazgatási épület	műemléki védelem	Szent István tér 2., Kapucinus tér 4.
256	Mór	Kálvária szoborcsoport	szobor	műemléki védelem	

	Település	Hivatalos megnevezés	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
257	Mór	Lakóház (18 db)	lakóház	műemléki védelem	
258	Mór	Lakóház és típrómalom	feldolgozóipari létesítmény	műemléki védelem	Wekerle u. 2., Köztársaság tér 1.
259	Mór	Lakóház, homlokzatán szobor	lakóház	műemléki védelem	Széchenyi u. 16.
260	Mór	Lamberg kastély és parkja	kastély	műemléki védelem	Szent István tér 5.
261	Mór	Lamberg pince	pince	műemléki védelem	Hársfa u. 10.
262	Mór	Láncos kastély és parkja; városháza	kastély	műemléki védelem	Szent István tér 6.
263	Mór	Magtár	raktározási létesítmény	regisztrált műemléki érték	
264	Mór	Nepomuki Szent János-kápolna	kápolna	műemléki védelem	
265	Mór	Nepomuki Szent János-szobor	szobor	műemléki védelem	Kapucinus tér
266	Mór	Petőfi u. - Csokonai u. - Mónus I. köz - Vörösmarty u.	épület együttes	helyi védelem	Petőfi u. - Csokonai u. - Mónus I. köz - Vörösmarty u.
267	Mór	Rendőrkapitányság	közig. Épület	műemléki védelem	Szent István tér 8
268	Mór	Római katolikus Szent Vendel Kápolna	kápolna	műemléki védelem	Széchenyi utca
269	Mór	Római katolikus templom, ún. Magyar templom (Szent Kereszt)	templom	műemléki védelem	Köztársaság tér
270	Mór	Római katolikus templom, volt kapucinus templom és rendház	templom	műemléki védelem	Kapucinus tér
271	Mór	Síremlék	temetkezési emlék	műemléki védelem	Kálvária temető
272	Mór	Szent Flórián-szobor	szobor	műemléki védelem	Kapucinus tér

A móri Lamberg-kastély

A móri Kálvária-szoborcsoport